

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 39.

Lördagen den 19 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel. I ordningen förekom

Punkten 22,

som bifölls.

Uti *punkten 23* hade Utskottet yttrat sig dels öfver Kongl. Maj:ts framställning derom att, för jemnande af den ifrågavarande hufvudtitelns slutsummor, förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. måtte höjas med 1,914 kronor 76 öre, eller från 21,324 kronor 77 öre till 23,239 kronor 53 öre, dels ock öfver följande i ledamoten af Andra Kammaren

Herr *C. A. Larssons* motion, N:o 24, framställda yrkanden, nemligen: 1:o att de å åttonde hufvudtitelns ordinarie stat för närvarande uppförda anslagen till »arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer», 85,000 kronor, samt till »extra utgifter», 15,000 kronor, måtte indragas; och 2:o att det jemväl å hufvudtitelns ordinarie stat uppförda anslaget, 81,000 kronor, till allmänna institutet för döfstumma och blindas måtte nedsättas till hälften, eller 40,500 kronor.

Och hade Utskottet tillstyrkt:

a) att Herr Carl Anders Larssons omförmälda yrkanden icke måtte af Riksdagen bifallas; och

b) att samtliga under åttonde hufvudtiteln för närvarande uppförda ordinarie anslag, i afseende å hvilka icke gjorts särskild hem-

Andra Kammarens Prot. 1879. N:o 39.

1

ställan, måtte bestämmas till enahanda belopp, som i nu gällande riksstat vore upptagna, dock med iakttagande af den jemkning i förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., som för jemnande af hufvutitelns slutsummor kunde blifva erforderlig.

Sedan föredragning skett af Utskottets hemställan i *mom. a*, anförde

Herr J. Andersson i Tenhult: Då vi af statsrevisorernes berättelse för sistlidet år sett, att en del folkskoleinspektörer gått till väga på det sätt, att t. ex. en rest icke mindre än 29 gånger under samma år till folkskolan i en närbelägen stad och en annan debiterat ersättning för ända till 433 rese- och förättningsdagar på ett år, så skulle jag för min del icke vilja medgifva dessa 85,000 kronor på andra vilkor, än att vederbörande myndigheter lemna folkskoleinspektörerne en resplan att rätta sig efter.

Herr C. A. Larsson: Jag anhåller att jemväl momentet b måtte föredragas, så att man kan få diskutera den föreliggande punkten i dess helhet, hvaremot beslut torde böra fattas angående hvarje punkt särskildt.

Denna framställning bifölls, i följd hvaraf *mom. b* nu jemväl föredrogs; och lemnades ordet derefter ånyo åt

Herr C. A. Larsson, som då yttrade: Bland dessa öfriga ordinarie anslag har jag på de skäl, som revisionsberättelsen omförmåler, yrkat indragning af ifrågavarande 85,000 kronor till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer. Dessutom har jag yrkat afslag å Kongl. Maj:ts begäran om 15,000 kronor till extra utgifter. emedan jag vid statsrevisionen rönt, att de slumpas bort till ändamål, som äro för anslaget främmande. Dessutom har jag i min motion gjort framställning om att anslaget, 81,000 kronor, till allmänna institutet för döfstumma och blinda måtte nedsättas till hälften eller 40,500 kronor. Sedan nu hela den så kallade blindafdelningen flyttats från Manilla och fått sig anvisad ett särskildt anslag, anser jag öfverflödigt att bibehålla hela detta stora anslag å 81,000 kronor oförminskadt för allenast döfstummeafdelningen. Jag yrkar därför särskild proposition på afslag i fråga om hvardera af de tre anslag, som jag nu omnämmt.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Hvad beträffar den föregående talarens yrkande om indragning af anslaget till folkskoleinspektionen, så har ju Riksdagen redan i ämnet beslutit en skrivelse till Kongl. Maj:t. Och jag kan icke förstå att Riksdagen skulle vilja för närvarande indraga ett anslag, som utan tvifvel har i det hufvudsakligaste rätt mycket gagnat och helt säkert äfven hädanefter kom-

mer att gagna vår folkskoleundervisning. Hvad åter vidkommer anslaget till Manilla, så är det väl sant, att blindafdelningen numera är afskild derifrån, och att Riksdagen anslagit 15,000 kronor särskildt för det nya blind-institutet, hvilket, nu i förbigående sagdt, endast är en provisorisk anordning. Men dessa 15,000 kronor äro långt ifrån tillräckliga för ändamålet. Deraf åtgå omkring 10,000 kronor till hyra af den lokal, som för närvarande användes af institutet för de blinde. Enligt Kongl. Maj:ts bref den 2 Maj 1878 äro vidare 21,000 kronor af de 81,000 kronor, som för närvarande äro anslagna till institutet vid Manilla, anvisade till bekostande af den ifrågakvarande blindundervisningen. Jag tror att om Riksdagen nu, såsom Herr Carl Anders Larsson föreslagit, indroge hälften af detta anslag till Manilla-institutet, eller omkring 40,000 kronor, så skulle Riksdagen begå ett ganska stort misstag. Riksdagen har sjelf påkallat en utredning i fråga om döfstumme-undervisningen samt utarbetande af ett förslag i det hänseendet, gående i den rigtning att, såvidt möjligt, alla döfstummeelever skulle kunna i rätt tid komma i åtnjutande af denna undervisning. Riksdagen har vidare beredvilligt på Kongl. Maj:ts förslag anvisat medel för anordnande af provisorisk undervisning för ett stort antal äldre döfstumma, hvilka icke lyckats erhålla plats vid några af de anstalter, som för närvarande finnas i riket. Genom att nu indraga hälften af detta anslag å 81,000 kronor, hvilket allt sedan år 1866 utgått, skulle utan tvifvel ske en rubbning, som Riksdagen alldeles icke skulle önska och som skulle på det allra bestämdaste stå i strid mot de åtgärder, Riksdagen förut vidtagit och de åsigter Riksdagen uttalat.

Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets förslag i mom a.

I detta yttrande instämde Herr *O. B. Olsson*.

Herr Berg: Jag ber endast att till hvad den siste ärade tälaren yttrat få tillägga några ord. Utom det att, på sätt han upplyste, af det anslag, som nu utgår till institutet vid Manilla, utbetalas 21,000 kronor till det nyinrättade institutet för blinda, får jag tillika fästa uppmärksamheten derpå, att af anslagen till Manilla en icke oväsentlig del är förenad med det vilkor, att institutet kostnadsfritt skall lemna undervisning åt ett visst antal elever från de särskilda stiften, och en indragning af dessa anslag måste följaktligen föranleda en nedsättning i antalet af frielever, och jag tror icke att en sådan åtgärd för närvarande vore önskvärd eller knappast läte sig genomföra, enär de redan intagna eleverne väl svåriligen förr än efter afslutad kurs kunna från institutet skiljas. Om institutet för blinda såsom jag hoppas kommer att få en mera permanent natur, skall utan tvifvel af direktionen för institutet vid Manilla framläggas en utredning, i hvad mån någon del af iurättningens enskilda tillgångar må öfverlemnas till institutet för de blinda, hvilket naturligtvis bör hafva del i de gemensamma fonder,

som tillkommit sedan den särskilda blindafdelningen vid Manilla bildades. Jag antager äfven att, sedan en sådan utredning åvägabragts, Kongl. Maj:t kommer att taga i öfvervägande om och till hvad belopp det anslag, som nu utgår till Manilla, bör mellan de båda instituten delas, och när detta inträffar, då först torde tidpunkten vara inne att se till om och i hvad mån någon minskning kan göras i anslaget, men att nu utan vidare utredning nedsätta det samma tror jag skulle vara att förrycka frågan. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Herr C. A. Larsson: Efter de upplysningar, som Herr Berg nu lemnat, vill det förefalla mig, som skulle man icke kunna draga in alla de 40,500 kronorna, men åtminstone någon god del deraf. Om nu de blinda kunna existera på 21,000 kronor, som de få från döfstumme-institutet, och 15,000, som Riksdagen beviljat, eller tillsammans 36,000 kronor, så skulle döfstumme-institutet få återstoden af hela detta stora anslag, det vill säga 60,000 kronor, och icke desto mindre få disponera öfver räntorna på sina stora fonder, som uppgå till millioner.

Jag hemställer därför, att man åtminstone måtte pruta af de 36,000 kronorna, hvilka tillkommit på sätt Herr Berg uppgifvit, så att staten icke behöfver betala mera hädanefter än hittills, då institutet har stora fonder att taga af.

Herr Thomasson: Det starka klander, som den ärade talaren på östgötabänken i fjol riktade mot institutet vid Manilla, och hvilket han repeterat i sin vid sistlidet års revisionsberättelse fogade reservation, har gifvit mig anledning att söka taga någon kännedom om förhållandet med detta institut.

Han har i sin vid innevarande riksdag väckta motion yttrat, »att, på det styrelsen för nämnda institut icke må komma i tillfälle att fortsätta den misshushållning, som jag i en reservation till sista revisionsberättelsen uppdagat, yrkar jag att halfva anslaget måtte besparas med 40,500 kronor». Det har till en början förefallit mig vara en mycket egen logik, att, om ett anslag till en statsinrättning finnes vara för litet, man skall hjälpa saken genom att minska detta otillräckliga anslag. Ser man så till, hvaruti misshushållningen skulle bestå, finner man af hans reservation, att den skulle ligga deruti, att, då den förre direktorn hade en aflön af 3,500 kronor, nemligen 3,000 kronor i lön och 500 kronor i arfvode, man deremot tillagt den nye direktorn en lön af 5,000 kronor. Med den saken förhåller sig emellertid så, att den förre direktorn till sitt biträde hade dels en person för att jemte honom öfvervaka undervisningen, och dels en husmoder, som hade närmaste tillsyn öfver den inre ekonomien, den förre med en lön af 500 och den senare med en lön af 1,000 kronor och vissa förmåner in natura. Detta gör tillsammans 5,000 kronor, och då den nye direktorn har samma be-

styr som ålegat den förre jemte hans ofvannämnda tvenne biträden, så torde häri ej ligga någon misshushållning.

Vidare skulle styrelsen hafva gjort sig skyldig till misshushållning derutinnan, att den beviljat den nye direktorn det obetydliga beloppet af 500 kronor till bestridande af kostnaderna för en utrikes resa i ändamål att taga kännedom om undervisningen vid och förvaltningen af likartade inrättningar i utlandet; något som väl icke heller bör kunna stämplas såsom dålig hushållning.

Hvad för öfrigt institutets ekonomi beträffar, så har den under åren 1877—1878 betydligt förbättrats, i ty att man under dessa år inbesparat mellan 37,000 och 38,000 kronor. Detta lyckliga resultat har åstadkommits genom förändrade anordningar i allmänhet och särskildt i fråga om mathållningen, som numera besörjes af en entreprenör, samt beträffande beklädnad äfvensom lyshållning och bränsle, å hvilka poster inbesparats, å den första omkring 10,000 kronor, å den andra 3,000 kronor och å den tredje likaledes 3,000 kronor, och detta utan att vare sig mat, beklädnad eller uppvärmning blifvit sämre än förut. Man har nu, med ett ord, kommit till den punkt, att utgifterna stå i någorlunda jemnt förhållande till inkomsterna, så att några extra anslag numera icke äro i detta afseende behöfliga, då deremot man vid 1876 års slut hade en brist af 18,900 kronor, som måste betäckas af donationsmedel.

Då det således numera förefinnes jemvigt emellan utgifter och inkomster, så hemställer jag om det vore klokt att rubba denna jemvigt, och jag tager mig derföre friheten att anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits i öfverensstämmelse med de yrkanden, som förekommit, blefvo Utskottets hemställanden i såväl mom. a som mom. b af Kammaren bifallna.

Punkterna 24—28.

Biföllos.

Punkten 29.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för utvidgning af Visby högre allmänna läroverks skolor genom tillbyggnad eller på annat sätt, som kunde af Kongl. Maj:t godkännas, bevilja ett extra anslag af 10,000 kronor, med vilkor att Gotlands läns landsting för samma ändamål tillskote enahanda belopp samt iklädde sig ansvarighet för gäldande af ett utaf vederbörande upptaget, för byggnadsarbetets utförande afsest amorteringslån å 10,000 kronor, för hvars amortering läroverkets byggnadsfond borde användas, i den mån den dertill lemnade tillgång.

Om utvidgning af Visby allmänna läroverks skolor.

Om utvidgning
af Visby all-
männa läro-
verkshus.
(Forts.)

I anledning af denna nådiga framställning hade Utskottet hemställt,

att berörda af Kongl. Maj:t äskade extra anslag af 10.000 kronor icke måtte af Riksdagen beviljas.

I fråga om förevarande hemställan, mot hvilken Herr G. de Maré inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr Bokström: Det elementarläroverks-distrikt, som utgöres af Gotlands län, har haft, såsom det föreställt sig, grundad förhoppning om att Riksdagen ville i någon mån understödja äfven detta lilla distrikts bemödanden för att åstadkomma en utvidgning af det allmänna läroverkshuset der, då nu ett oafvisligt behof deraf gjort sig gällande. Kongl. Maj:t har äfven behjertat detta behof och för Riksdagen framlagt förslag i detta syfte. Stats-Utskottet har emellertid icke funnit sig kunna tillstyrka Riksdagen att bevilja det visserligen icke betydande anslag, som Kongl. Maj:t för ändamålet äskat; och då jag icke är i tillfälle att kunna godkänna den motivering Utskottet härför förebragt, vågar jag anhålla att få göra några erinringar mot densamma.

I Utskottets betänkande förekommer, bland annat, på ett ställe ett påstående derom, »att läroverkshusens tillhandahållande hittills varit en kommunernas angelägenhet». Jag vågar dock påstå att detta icke alldeles är med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Slår man nemligen upp gällande läroverksstadga, så finner man att uti dess 125 § det heter, att »byggnad och underhåll af lärohus skola, der de icke enligt gällande författningar åligga städerna, ske på bekostnad af läroverkens byggnadsfonder och stiftens byggnadskassor.» Går man längre tillbaka, t. ex. till 1724 års skolordning, så förekommer der följande uttryck: »Emedan kronan med stora kostnader publika hus uppbygga låter, så åligger det rektor att vårda och tillse, att de publika lärohusen varda väl hållna vid makt.»

Detta erkännande återfinnes äfven i 1807 års skolordning kapitlet 4 § 8. Stats-Utskottets påstående må nu ega sin tillämpning på köpstädernas borgareskolor, men icke så på de stiftstädernas skolor, hvilka ursprungligen varit prest- och embetsmannabildningsanstalter, dem staten för sitt ändamål behöft och derfor särskildt understödt.

Mot Stats-Utskottets påstående vittna vidare Riksdagens egna förhandlingar, af hvilka framgår, att Riksdagen med frikostig hand beviljat anslag till byggande och utvidgande af läroverkshus inom alla delar af riket, och jag må med tacksamhet erkänna, att Gotlands län i detta afseende icke blifvit alldeles glömdt. Men uppdrager man en jmförelse mellan hvad andra läroverksdistrikt gjort för att komma i åtnjutande af sådant understöd, och hvad Gotlands läroverksdistrikt nu erbjuder sig att göra, för att i sin tur blifva

deraf delaktigt, så kommer jemförelsen, synnerligen om man tar i betraktande, huru en uttaxering der måste kännas vida tyngre än i de län der den sammanlagda bevillingssumman är många gånger större, icke att utfalla till Gotlands läroverksdistrikts nackdel.

Det förekommer äfven i Utskottets betänkande det påståendet, att »det vore en af representationen vid flera tillfällen uttalad grundsats, att staten endast undantagsvis borde betungas med kostnaden för uppförande af läroverkshus.» Jag vet icke på hvilka »flera tillfällen» Utskottet här syftar; men antagligt är, att Utskottet afsett den mening, som af representationen uttalats under förhandlingarne rörande bildandet af läroverkens byggnadsfonder. Med det beslut, som härom fattats, har Riksdagen emellertid tydligen afsett, att Riksdagen en gång *i framtiden* skall komma ifrån de ofta känbara utgifter Riksdagen för byggande af läroverkshus fått vidkännas. Men deraf framgår *icke* att Riksdagen velat helt och hållet undandraga sig att fylla dylika behof. *innan* läroverkens respektive byggnadsfonder vunnit tillräcklig styrka för att kunna öfvertaga den byggnadsskyldighet, som i detta afseende förut ålegat staten. Utskottet medgifver emellertid, om också indirekt, att undantagsfall ännu finnas, då Riksdagens hjälp kan vara af behofvet påkallad. Jag vågar då till Kammaren hemställa, om icke just här ett sådant undantagsfall förefinnes.

Jag har förut erinrat derom, att stiftens byggnadskassor äro beräknade såsom en väsentlig hjälp vid uppförande af läroverkshus. Se vi då på huru förhållandet härutinnan är i detta miniatyrstift, som Visby stift verkligen är, så finner man att stiftets byggnadskassa i stället för att ega tillgångar har en skuld på öfver 26,000 kronor, åsamkad vid uppförandet af det nuvarande läroverkshuset. och kassans inkomster äro så obetydliga, att man troligen aldrig skall lyckas att komma ifrån denna skuld. Skall nu den sålunda ökade bristen fyllas genom uttaxering, så är det tydligt att denna uttaxering skall inom detta lilla område kännas tyngre än inom de delar af riket, som först och främst kunna erhålla en god hjälp från stiftskassorna och vidare hafva tillfälle att på en mångdubbelt större bevillingssumman än Gotlands läns utdebitera den brist, som icke på annat sätt kan fyllas.

Då nu Visby läroverksdistrikt hyst förhoppning om att äfven Riksdagen skall behjerta detta behof, så har dock distriktet ingalunda begärt mer utan snarare *mindre*, än hvad andra distrikt fått i förhållande till hvad de för att blifva delaktiga af sådant understöd åtgjort.

Innan jag slutar, vill jag beträffande de anspråk, som i detta afseende kunna finnas på Visby stad, nämna, att oaktadt staden erhållit ett erkännande af sin frihet från laglig förbindelse att deltaga i sådan läroverksbyggnad, har dock Visby stad genom landstingets beslut om anslag blifvit förbunden att vidkännas nära hälften af hvad landstinget för ändamålet anslagit, emedan nemligen

Om utvidgning af Visby allmänna läroverkshus.

(Forts.)

Om utvidgning
af Visby all-
männa läro-
verkshus.
(Forts.)

Visby stads bevilning uppgår till nära hälften af hela länets bevilning. Visby stad får sålunda nog sin beskärda del af dessa utgifter. Jag ber vidare få erinra derom, att mot den utredning af behofvet af en utvidgning af Visby läroverkshus, som i Kongl. Maj:ts proposition förekommer, har ingen anmärkning blifvit framställd. Det kvarstår sålunda obestriddt, att undervisningen pågår på tre olika ställen i staden, och att lärjungeantalet är mer än femtio procent högre än det antal, hvarför det nuvarande läroverkshuset ursprungligen varit afsedt.

På dessa skäl är jag frivågen nog att hos denna Kammare anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lyth: Jag ber att för min del få till allo instämman med den föregående talaren, samt anhåller tillika att till hvad han yttrat få tillägga några få ord.

Denna Kammare eller åtminstone större delen af dess medlemmar torde icke hafva glömt, att jag för några få år sedan föreslog, att Riksdagen borde understödja enskilda elementarläroverk i landet, men att Riksdagen och särskildt denna Kammare icke behagade bifalla denna motion. Jag framställde detta förslag, emedan derigenom enligt min tanke två stora fördelar skulle vinnas, den ena en minskning i de stora utgifterna för våra allmänna elementarläroverk och den andra nytta för sjelfva undervisningen. Då Riksdagen icke behagade bifalla denna framställning, ansåg jag då, likasom jag nu gör, att Riksdagen dermed uttryckte, det Riksdagen ville framdeles som hittills öfvertaga vården och underhållet af de allmänna elementarläroverken i landet. För min del tror jag dock att denna väg kommer att medföra mycket dryga kostnader. Redan i dag har det visat sig, att för åtskilliga läroverk beviljats ökning, såsom för dem i Göteborg med 1,250 kronor. Då emellertid Riksdagen således uttalat såsom sin åsigt, att den ville öfvertaga ordnandet af elementarläroverken, ansåg jag också, att Stats-Utskottet bort nu behjerta den begäran om ett helt litet anslag för Visby läroverk, som Kongl. Maj:t här framställt. Följden af ett afslag kan jag förutsäga. Den blir ingen annan än att en stor del af de elever, som besöka Visby elementarläroverk, måste derifrån afvisas till följd af bristande utrymme. Jag tror derföre för min del, att Riksdagen, om den fortfarande vill fortgå på den väg, som den en gång beträddt, borde bevilja och icke afslå detta anslag. Jag anhåller derföre att få, instämmande med den nästföregående talaren, yrka bifall till Kongl. Maj:t förslag.

Herr *P. Larsson* instämde med Herr Lyth.

Herr Hörnfeldt: Stats-Utskottet har haft synnerligen svårt att tillmötesgå den framställning, Kongl. Maj:t här gjort, helt enkelt till följd af den omständighet, som i Utskottets motivering redan

finnes angifven, nemligen att staten endast undantagsvis bör betungas med kostnaden för uppförande af läroverkshus, en grundsats, som redan senaste Riksdag uttalat. Här har visserligen såsom skäl för bifall till den Kongl. propositionen af den förste ärade talaren blifvit anfördt, att man i detta fall borde göra ett undantag från regeln, emedan Visby stad som stiftsstad vore befriad från skyldigheten att bygga läroverkshus, då nemligen i stiftsstäderna läroverken blifvit inrättade för meddelande af en förberedande prest- och tjenstemannabildning. Jag tror dock icke, att detta skäl är hållbart, ty en sådan förberedande kurs kan ju försiggå i hvilket af våra elementarläroverk som helst, men icke uteslutande i läroverken i stiftsstäderna. Vidare hade den ärade talaren föreställt sig, att, då Riksdagen beslöt bildandet af en byggnadsfond, Riksdagen hade för afsigt att, om dessa fonder befunnos icke tillräckliga, tillskjuta hvad som fattades. Men hade detta varit Riksdagens uppfattning, är jag viss derpå, att under de senaste tiotalen af år Riksdagen kommit att bevilja anslag till långt flera läroverkshus än som skett. Är byggnadsfonden liten, är för öfrigt intet hinder att dermed under en längre framtid bestrida amortering af upptagna lån. Vidare nämnde den ärade talaren, att staden på grund af ett Kongl. bref den 30 September 1830, hvilket i Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag är omnämndt, vore befriad från byggnadsskyldighet. Hade den ärade talaren den Kongl. propositionen till hands, tror jag dock han skulle finna, att deraf ingalunda framgår, att Visby stad är befriad från underhållsskyldigheten. Jag tror således, att Utskottet haft rätt i att afstyrka Kongl. Maj:ts förslag och jag tillåter mig därför att till Utskottets hemställan i nu föredragna punkt yrka bifall.

Om utvidgning af Visby allmänna läroverkshus.
(Forts.)

Häruti förenade sig Herr *J. E. Johansson*.

Herr Key: I hvad den siste talaren anfördt ber jag att få instämma. Jag tillåter mig dock att derutöfver något redogöra för det omnämnda Kongl. brefvet. Då Stats-Utskottet i sin motivering säger, att det »visserligen är i statsrådsprotokollet anfördt, att Visby stad på grund af ett Kongl. bref den 23 September 1830 förklarar sig fri från byggnadsskyldighet, men något uttalande icke är meddeladt derom, att denna stadens förklaring är befogad och eger rättslig giltighet», så har sagda reservation blifvit inlagd på ganska goda skäl, ty det återopade Kongl. brefvet innehåller först, att, då det var fråga om reparation och tillbyggnad af det gamla skolhuset, Visby stad inkom med en begäran att, mot det att staden inköpte och för skolans ändamål upplät det Sundalska huset, som var en större fastighet med gård, belägen invid det gamla skolhuset, staden då skulle vara befriad från *hushyra* åt skolans *lärare* och *tjenstemän*. Detta, jemte oförändradt bibehållande af äfven det gamla skolhuset, var det enda vilkor Visby stad förbehöll sig, men icke gjorde sta-

Om utvidgning af Visby allmänna läroverkshus. den anspråk på att den skulle vara befriad från byggande af nytt skolhus i händelse så skulle blifva behöfligt. Till nämnda begäran har Kongl. Maj:t gifvit sitt samtycke.

(Forts.)

Jag tror sålunda, att det återstår att bevisa, att Visby stad är fri från byggnadsskyldighet eller åtminstone, att den är det på grund af *detta* Kongl. bref. Men om Visby stad är befriad från byggnadsskyldighet på grund af någon annan handling, hvilket jag icke känner och betviflar, synes det mig dock som om Gotlands läns landsting — i likhet med hvad så många andra landsting dessa senare åren gjort, och åtskilliga till ganska stora belopp — alltför väl kunde anslå den jemförelsevis ringa summa, som är för ifrågavarande ändamål behöfligt. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Bokström: Jag ber att få mot de ärade ledamöterna af Stats-Utskottet, som nyss hade ordet, göra några erinringar. Det nämndes, att meningen med Riksdagens beslut om en byggnadsfonds bildande var, att Riksdagen med detsamma skulle vara så godt som fri från vidare understöd till dessa ändamål. Om så varit Riksdagens mening, hade Riksdagen säkerligen icke efter detta besluts fattande fortgått med beviljandet af anslag till läroverksbyggnader. Beslutet om en byggnadsfonds inrättande fattades nemligen vid 1863 års riksdag, och ännu vid 1866 års riksdag var man i fart med att frikostigt bevilja sådana anslag åt läroverksdistrikt, hvilka i ekonomiskt hänseende äro vida mera lyckligt lottade än Visby distrikt.

Hvad beträffar det Kongl. bref, som åberopas i Kongl. propositionen och Stats-Utskottets betänkande, vill jag erinra, att stadens befrielse från eller skyldighet att bygga läroverkshus icke beror på något Kongl. bref, utan på huruvida det fins någon Kongl. författning, som ålägger staden en sådan skyldighet, på sätt i läroverksstadgan bestämmes. Jag har icke hört någon som förmått uppgifva, att någon sådan allmän författning verkligen finnes till. Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter det propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kamraren Utskottets hemställan.

Om statsunderstöd för folkskolelärares aföning.

Punkten 30.

Utskottet hade hemställt.

att Kongl. Maj:ts förslag om anvisande på extra stat för år 1880 af 10,000 kronor till understöd å sådana församlingar, som ej förmådde till erforderligt belopp aflöna sina folkskolelärare, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af

Herr J. Andersson i Tenhult, som anförde: Då ostridigt är, att inom vårt land finnas en mängd små församlingar med 3 à 400 invånare, och att bland dylika små församlingar, åtminstone inom somliga orter, rätt många hafva en dålig och mager jordmån, samt att dessa församlingar äro lika villiga som skyldiga att bygga och underhålla skolhus och aflöna folkskolelärare som de större församlingarne, har jag full anledning yrka afslag på Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag gör detta så mycket hellre, som jag iakttagit, att en mängd smärre församlingar med en liten folknúmerår, till stor del arrendatorer och brukare, under de senare åren dels uppfört nya skolhus och dels utvidgat äldre sådana, så att dessa blifvit tidsenliga, allt under förhoppning och med beräkning att det extra anslag, som kommit dylika församlingar till del, fortfarande vore att påräkna.

Jag är förvissad om, att här i Kammarren varande personer, som i flera år varit anstälde som folkskoleinspektörer, kunna vitsorda denna min uppgift, att de mindre och obemedlade församlingarne i jemförelse med de större och rikare haft större uppoffringar än dessa och därför äro förtjenta af att få lika stort extra statsbidrag som de mindre församlingarna hittills erhållit. Jag tror, att man icke bör anse måttliga uppoffringar vara för stora eller obefogade, då det är fråga om allmän folkupplysning, och jag vill tillägga, att den nu ifrågavarande summan, tiotusen kronor, icke på fördelaktigare och rättvisare sätt kan användas än det Kongl. Maj:ts föreslagit.

Enligt min uppfattning är folkskolestadgan orättvis, då den ålägger små församlingar att icke allenast bygga och underhålla skolhus utan äfven att med lika höga löner som de större kommunerna aflöna sina folkskolelärare. Då det är fråga om aflöning af prest eller klockare, drabbas ej den mindre församlingen af högre tillskott för person och egendom än de större. Innan behöfliga jemkningar skett till de smärre församlingarnas lättnad eller ock staten åtagit sig att ensam aflöna alla folkskolelärarne, såsom staten gör med lärarne vid elementarläroverken och andra undervisningsanstalter, anser jag staten hafva skyldighet att på ett eller annat sätt bidraga till lättande af den hårda börda, som ännu trycker de smärre församlingarne. Då vårt lands tjenstemän och öfriga personer, som innehafva platser, der det fordras större bildning och en grundligare undervisning än den, som den stora mängden af vårt lands befolkning erhåller, aflönas af staten, tror jag det vara på sin plats, att äfven alla folkskolelärare erhålla sina löner direkt från staten, men att kommunerna deremot fortfarande hafva skyldighet att lemna skollokal, planteringsland och bostad för läraren, hvilket, ehuru det icke torde vara fullt rättvist, emedan de mindre församlingarne komma att drabbas af en större byggnadsskyldighet än de större, dock svårligen lär kunna afhjelpas, då det ej kan vara lämpligt, att staten för dylika ändamål åtager sig byggnadsskyldighet.

Om statsunderstöd för folkskolelärares aflöning.
(Forts.)

Om statsunder-
stöd för folk-
skolelärares
aflöning.
(Forts.)

Då fråga om ändringar i nu antydda riktningar icke lär vid denna riksdag kunna ifrågakomma, förnyar jag mitt redan framställda yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nils Pettersson, hvilken inom Utskottet reserverat sig vid föreliggande punkt, yttrade: Huru gerna jag vill spara på statens medel, har jag dock icke kunnat dela Stats-Utskottets åsigt i denna fråga, att helt och hållet stryka detta anslag, såsom nu föreslagits. Som af Utskottets utlåtande synes, var detta anslag från år 1864 till förlidet år 20,000 kronor årligen, och nu säger Utskottet att den nedsättning, som förlidet år beslöts till 10,000 kronor, var en början till anslagens borttagande, hvilket nu utan olägenhet kunde ske. Jag tror att man genom ett sådant tillvägagående icke blott begär en orättvisa mot de mindre församlingarne, utan äfven derigenom tillskyndar hela vår skolinstitution en ganska stor skada. Det torde vara för litet hvar bekant, att det icke är lätt att ordna skolväsendet på ett tillfredsställande sätt, utan man får söka att locka de särskilda kommunerna att ingå på dermed förenade utgifter, och detta har skett under förutsättning att de få bidrag af statsmedel. Nu hafva kommunerna börjat få skolväsendet ordnad och beräknat att de fortfarande skola få dessa *få* kronor af staten, ty det blir icke mycket på hvar församling, och många svårigheter äro förenade med erhållandet deraf. Skulle detta statsbidrag nu indragas, skulle det icke förvåna mig, om en eller annan församling komme att indraga isynnerhet sina småskolor, så att hvad Utskottet här sagt, att den största sparsamhet med statens tillgångar bör iakttagas, tror jag i detta fall icke vara på sin rätta plats. Att förra årets Stats-Utskott och Riksdagen nedprutade detta anslag från 20,000 till 10,000 kronor, tror jag hade sin grund deri, att man kommit under fund med att vissa församlingar, utan att deraf vara i behof, kommit i åtnjutande af detta anslag, församlingar, som ganska väl sjelfva kunde till fullo aflöna sina lärare. Jag vill därför icke säga något om denna nedprutning, då det är beklagligt att statens medel onödigtvis tagas i anspråk för detta ändamål. I den Kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof för innevarande år heter det dock nu, att »på grund häraf har Kongl. Maj:t genom nådigt cirkulär den 18 Maj 1878 förklarar, att endast de församlingar, der ett af särskilda förhållanden påkalladt framstående behof vore för handen, borde få del af detta understöd». Således tror jag det förut omnämnda missförhållandet i detta hänseende kan anses regleradt, så att man icke behöfver frukta, att de förmögnare församlingarne skola tillskansa sig dessa medel, utan de endast komma de smärre församlingarne, hvilka gjort stora uppoffringar för skolväsendet, till godo.

Under sådana förhållanden tror jag icke Kammarerna bör indraga detta anslag, utan låta detsamma ännu några år utgå; är det brist på penningar i statskassan, är det i sanning icke mindre brist hos

dessa fattiga församlingar, och att skada en så vigtig institution som folkskolan finner jag icke nyttigt eller lämpligt.

På grund af hvad jag nu anført anhåller jag om afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Om statsunderstöd för folkskolelärares aflöning.
(Forts.)

Herr Hörnfeldt: Orsaken, hvarför sistlidne riksdag nedsatte ifrågavarande anslag, var ingalunda det skäl, som den siste talaren åberopade, nemligen att det vore allmänt känt att åtskilliga församlingar erhållit understöd af detta anslag, som icke deraf varit i behof, utan den egentliga orsaken till denna nedsättning var, att man ansåg, att det icke kunde finnas sådana församlingar i Sverige som vore så utblottade, att de icke kunde bekosta sina lärare löner utan hjälp från statsverket. Detta, och intet annat, var anledningen, hvarföre förra Riksdagen beslöt att nedsätta anslaget från 20,000 till 10,000. Såsom herrarne torde ihågkomma yrkades vid förra riksdagen skarpt derpå, att hela detta anslag skulle indragas, men man ville icke gå så häftigt till väga, utan ansåg man bättre att då nedsätta anslaget till 10,000, under den förutsättning, som då jemväl tydligen tillkännagafs, att man vid kommande riksdag skulle indraga de återstående 10,000 kronor. Jag får bekänna, att det förefaller mig löjligt, att man skall utdela en så obetydlig summa som 10,000 kronor på de församlingar, som icke förmå bekosta sina lärares löner, och sålunda öfverhoppa Ecklesiastik-departementet med en myckenhet öfverflödigt arbete. År 1878 inkommo till Kongl. Maj:ts 286 ansökningar om understöd af detta anslag, och antalet torde nu vara dubbelt så stort. Af de anslagna medlen lemnades mellan 30—200 kronor åt hvarje församling, och jag tror verkligen icke, att någon församling i Sverige är så fattig, att den icke kan tillskjuta 30 kronor till sin folkskolelärare, utan därför skall behöfva öfverhoppa Ecklesiastik-departementet med ansökningar.

Jag anser sannerligen icke att man under sådana förhållanden, som nu råda för statsverket, bör hålla på detta anslag, och minst väntade jag något sådant, som att Herr Nils Petersson i Runtorp, hvilken under Riksdagen visat sig vara den sparsammaste bland de sparsamme, skulle uppträda för bifall till ett sådant förslag.

Jag skall icke trötta herrarne med att uppräknas alla de församlingar, hvilka åtnjutit understöd af detta anslag, men det kan törhända lända Herr Nils Petersson till uppbyggelse att få veta några af dem: Så utdelades inom Kalmar stift år 1878 till följande församlingar: S:t Sigfrids 60 kronor, Mortorps 110 kronor, Öskars 120 kronor, As 60 kronor, Vetlinge 60 kronor, Karlslunda 110 kronor, Alböke 100 kronor och Långemåla 110 kronor, utan att jag tror det någon af dessa församlingar kan vara så fattig, att hon ej sjelf kan aflöna sina folkskolelärare.

Det finnes för öfrigt tillfälle för hvar och en att taga kännedom, huru detta anslag fördelats på stiftet, och torde hvar och en,

Om statsunder- som tager saken i öfvervägande, medgifva, att ifrågavarande anslag
 stöd för folk- icke är behöfligt. Jag yrkar därför bifall till Utskottets hemställan.
 skolelärares

afstämning.
 (Forts.)

Herr Per Nilsson i Espö: Mig synes Riksdagen med ganska stor frikostighet under de senare åren tid efter annan beviljat anslag till förbättring af folkskoleväsendet, och jag är därför tacksam. Det nu ifrågavarande anslaget beviljades för att få folkskolorna i gång, emedan en allmän jämmer i landet förspordes öfver svårigheten för mindre församlingar att aflöna sina folkskolelärare. Detta anslag beviljades sålunda första gången under helt andra förhållanden än nu äro rådande. Men att nu hafva qvar detta anslag af 10,000 kronor, hvilket föranleder mycket besvär för Regeringen vid pröfning af de i mängd inkommande ansökningarne och vid bestämmande, hvilken församling är i största behof af understöd, anser jag föga lämpligt.

Den talare, hvilken i frågan först uppträdde, nämnde, att församlingar finnes, som icke hade mer än 500 invånare. Jag känner församlingar, som icke hafva mer än 300 invånare och dock sjelfva, oaktadt de till största delen bestå af fattigt folk, få bestrida kostnaderna för byggnad och underhåll af skola samt löner till lärarne. Från Kongl. Maj:t hafva de icke erhållit någon hjälp, emedan de underlåtit att vända sig till honom, och oaktadt allt detta hafva de skött sina skolor väl och fått dem ordnade på ett utmärkt sätt.

Som jag sålunda är öfvertygad, att det icke lärer till nackdel för våra folkskolor, om detta anslag indrages, anser jag att det nu kan vara tid att göra en sådan indragning, och yrkar jag därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Mörtsell: Om man betraktar folkskolestadgan, hvilken ligger till grund för vårt folkskoleväsen, finner man, att den vill »ändamål och medel» för folkundervisningen. Man finner äfven att det gifves en mängd små fattiga församlingar, som icke kunna sjelfva aflöna sina lärare, och att folkskolestadgan föreskrifver att sådana medellösa församlingar ega vända sig till Kongl. Maj:t för att inför honom föredraga sina bekymmer och af honom erhålla understöd. Nu antydda moment i folkskolestadgan qvarstår ännu, och såväl Riksdagen som Kongl. Maj:t hafva hittills följt denna med all rättvisa öfverensstämmande plan — att vilja både mål och medel. Vid sistförflutna riksdag qvarstod ännu denna vilja hos Riksdagen, ehuru anslaget då nedsattes till hälften eller 10,000 kronor. Och det har sett ut, som om denna nedsättning föranledts deraf, att, såsom Herr Hörnfeldt nyss nämnde, utdelning skett till sådana församlingar, som man ansett icke hafva bort komma i åtnjutande af understöd på grund af medellöshet. I följd af omförmälda nedsättning har Kongl. Maj:t aflåtit nådigt cirkulär till konsistorierna och till församlingarne, enligt hvilket sådana församlingar som till

följd af medellöshet önskade komma i åtnjutande af ifrågavarande bidrag, skulle derom till Kongl. Maj:t ingifva sina underdåniga ansökningar. I samma cirkulär föreskrifves äfven, att såväl konsistorierna, som Konungens Befallningshafvande och folkskoleinspektörer skola noga granska och pröfva de inkomna ansökningarne, på det understödet måtte komma de mest behöfvande församlingarne till del. Men ännu har denna föreskrift icke föranlett dertill, att man kommit underfund med att församlingarne numera kunna undvara detta understöd. Man har visserligen, såsom den siste talaren sade, antagit att det numera icke finnes församlingar, som deraf vore i behof. Men dermed att man *antager*, att så icke bör vara förhållandet, har man dock icke åstadkommit bevis derför att förhållandet verkligen *är* sådant, som man antager, eller med andra ord att icke medellösa församlingar fortfarande finnas, som äro i behof af understödet. Tvärtom tror jag, att antalet sådana församlingar ännu är mycket stort. Den undersökning, som Kongl. Maj:t genom nyssnämnda cirkulär anbefalt konsistorierna, Konungens Befallningshafvande och folkskoleinspektörerne, har ännu icke kunnat ega rum, emedan det är i år, som de 10,000 kronor skola utdelas, och man först efter det utdelningen skett kan få någon klarhet i saken. På dessa skäl anser jag för tidigt att redan nu indraga det ifrågavarande anslaget. Här är föreslaget understöd åt uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn. Och äfven vid denna riksdag hafva medel anvisats till dem, som äro vanlottade i afseende på hörsel och talförmåga. Jag anser då konsekvensen bjuda, att man låter detta lilla anslag kvarstå för sådana församlingar, som äro vanlottade i afseende å penningemedel. För min del tror jag fullt och fast, att sådana församlingar finnas, och att ganska många undervisningsanstalter skulle komma att lida, om anslaget indroges. Ty om också dylika medellösa församlingar icke skulle i sådan händelse afskaffa småskolorna, hvilka äro jemförelsevis billigare, komma de helt säkert att minska folkskolelärares löner. Och följden häraf blefve då den, att de dugliga lärarne sökte sig från dessa församlingar till andra, der de komme i åtnjutande af bättre löneförmåner, och att de mindre bemedlade församlingarne komme i saknad af dugliga lärare för sina skolor.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, får jag anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Linder: Under diskussionen hafva redan tillräckligt många skäl blifvit anförda för ådagaläggande deraf, att det ifrågavarande anslaget numera är obehöfligt; och jag kan derför inskränka mig till några få ord.

Det har af en talare på kalmarbänken yttrats, att indragningen af dessa 10,000 kronor skulle hafva en så förskräckande verkan på de församlingar, som hittills åtnjutit understöd från denna fond, att de skulle afskaffa åtminstone sina småskolor. Det finnes väl

Om statsunderstöd för folkskolelärares aflöning.
(Forts.)

Om statsunder-
stöd för folk-
skolelärares
aföring.
(Forts.)

dock ingen församling, som är så liten, att den icke har åtminstone en folkskola och en småskola. En sådan församling åtnjuter i statsbidrag för folkskolan 400 kronor och för småskolan åtminstone 125 kronor, eller in alles minst 525 kronor. Är det nu tänkbart, att denna församling, derföre att den icke längre har utsigt att få ytterligare 40 kronor i statsbidrag, försakar understödet för småskolan till belopp af minst 125 kanske 150 kronor jemte förmånen af undervisningen i småskola för sina uppväxande barn? Den förespegling, som den ärade talaren gjorde, förefaller mig till den grad osannolik, att man enligt min tanke icke gerna behöfver befara, att densamma någonstädes blifver verklighet. Jag tror, att församlingarnes eget sunda förstånd skall förbjuda att försaka, hvad staten nu på ordinarie väg anvisar till understöd åt deras folkskoleväsende, derföre att detta tillfälliga och obetydliga understöd, denna allmosa, som utdelats till vissa församlingar, nu indrages. Detta understöd tillkom under en tid, då statsbidragen voro betydligt mindre än nu, och afsigten dermed var att uppmuntra församlingarne att utveckla sitt folkskoleväsende. Sedan nu detta blifvit regleradt på ett för församlingarne förmånligt sätt, anser jag det ifrågavarande anslaget fullkomligt öfverflödigt. När härtill kommer, hvad en talare på norrlandsbänken riktigt anmärkt, att den lilla obetydliga summan vållar ett ganska stort besvär — besvär för församlingarne med ärendets erforderliga utredning, besvär för folkskoleinspektörerne, besvär för domkapitlen, besvär för Konungens Befallningshafvande, besvär i Ecklesiastikdepartementet — anser jag detta vara för mycket besvär för ingenting. Jag yrkar derför bifall till Utskottets förslag.

Herr Key: Egentligen torde det vara aldeles öfverflödigt att tillägga något vidare till hvad som redan yttrats i denna fråga. Jag skall emellertid anföra ett par exempel från det stift, der jag bor, äfvensom från grannstiftet. Sälunda känner jag till, att i Kalmar stift finnes en församling, som på grund deraf, att den icke skulle förmå tillräckligt aflöna sin folkskolelärare, af ifrågavarande medel haft ett understöd af 110 kronor; men inom denna församling ligger en egendom, som för några år sedan såldes för $\frac{1}{2}$ million kronor. Vidare har jag mig bekant, att inom Linköpings stift, hvilket jag tillhör, finnes bland andra en församling, som åtnjutit 50 kronor i understöd och hvilken församling för några år sedan tecknade, vill jag minnas, 45,000 kronor till en jernvägsanläggning; och derjemte ligga i samma församling flera egendomar, som hvardera äro värda 2- å 300.000 kronor. Då man, som sagdt, vet att löneunderstöd lemnats åt sådana församlingar, tror jag att saken talar för sig sjelf.

Grefve Sparre: Det är ej särdeles angenämt att uppträda i denna fråga, då man inser, att pluraliteten i Kammaren är benägen för en indragning af ifrågavarande anslag. Men jag vågar

likväl denna gång att söka föra de smås talan. Det är icke sannolikt, att hvar och en af herrarne känner till förhållandena i de bygder, der flera små församlingar finnas om t. ex. 6—7 hemman. Dessa församlingar kunna ju ligga i en kuperad trakt och hafva en temligen vidsträckt areal, så att de i fråga om skolväsendet ej kunna slå sig tillsammans med andra församlingar. Härtill kommer, att jordegarne i dessa trakter ofta nog bo på en fattig och mager jordmån, så att de hafva svårt för att, jemte utgifter för fattigvård, skolhus och kommunens angelägenheter i öfrigt, komma ut med erläggande af den nu bestämda afföning åt folkskoleläraren. Det kan väl hafva hänt, på sätt den siste ärade talaren omnämnde, att missbruk vid utdelningen af ifrågavarande anslag hafva förefallit, och att indragning af halva anslaget för den skull gjordes; men Kongl. Maj:t har just derföre anbefalt vederbörande att noga tillse, det sådana missbruk hädanefter icke må förekomma, samt att en fullständig utredning af förhållandena göres, innan någon utdelning får ske.

*Om statsunder-
stödd för folk-
skolelärares
afföning.
(Forts.)*

Säkert är emellertid, att församlingar finnas, som under nuvarande förhållanden äro i en en ganska tryckt ställning. Låt oss antaga en liten församling om 6—7 hemman på ett vidsträckt territorium. Då folkskoleinspektören kommer dit, heter det: här hafva vi alldeles för långa vägar till skolan, alla barnen kunna ej besöka samma skola, vi måste hafva en småskola. Folkskoleinspektören finner detta riktigt, och saken kommer till Konungens Befallningshafvande, hvilken ålägger den ganska obetydliga och fattiga kommunen att upprätta en småskola samt afföna en lärare. Det finnes redan stadgadt ett minimum i afföning åt folkskolelärare, kommunen må nu vara liten eller stor, och sålunda är kommunen förbunden att lemna sitt bidrag.

Under sådana förhållanden, och då, på sätt den ärade talaren från Norrland framhöll, folkskolestadgan innehåller ett löfte om bidrag från statens sida till fattiga kommuner för deras folkskolelärares afföning, tror jag det icke vore klokt eller ens rätt, om staten nu på en gång videntog den ifrågasatta indragningen. Låt det åtminstone ske småningom, och man kan ej anse att det sker småningom, om hälften af anslaget indrages det ena året och följande året allt sammans.

Den siste ärade talaren förmenade, att det nuvarande anslagets disponerande skulle förorsaka så mycket besvär: för kommunerna att göra framställningar om bidrag; för Konungens Befallningshafvande att pröfva de gjorda framställningarna; och för Ecklesiastikdepartementet att afgöra desamma. För min del har jag alltid funnit det vara ett kärt besvär, om jag någon gång kunnat bidraga till att lindra bördorna för dem, som deraf tyngas, och jag är öfvertygad att ingen myndighet skall finna sig besvärad deraf.

Min vördsamma hemställan är alltså, att Kammaren åtminstone icke detta år måtte besluta en så våldsamt åtgärd, som att indraga

*Om statsunder-
stöd för folk-
skolelärares
afköning.
(Forts.)*

äfvén de återstående 10,000 kronorna af ifrågavarande anslag. Ett belopp af 10,000 kronor för alla behöfvande församlingar i riket är verkligen ett så obetydligt belopp att, hvilka sparsamhetsåsigter vi än må hafva, vi ej böra indraga det.

Jag anhåller vördsamt om proposition å bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

Herr A. Rundbäck: När de 20,000 kronorna först beviljades till understöd åt medellösa församlingar, så var detta anslag icke allenast högst behöfligt, utan nära nog nödvändigt.

Den tiden hade nemligen hvarje församling samma skyldigheter i afseende å lärarnes underhåll. Hvarje församling skulle nemligen enligt 1 § af folkskolestadgan hålla en lärare, dock kunde två till samma pastorat hörande församlingar förena sig om en, men bidraget till lärarnes underhåll gick då ut efter helt andra grunder. Det var halfva personliga skyddsafgiften, som användes för detta ändamål, och det gjorde, att större församlingar kunde hafva 5, 6, 7 till 8 hundra kronor till underhåll af en lärare, under det andra små församlingar hade blott 40, 50 till 60 kronor för samma ändamål. Det var då nödvändigt att med det ofvannämnda anslaget af 20,000 kronor utjemna denna orättvisa. Men sedan Riksdagen upphäft de förut gällande stadgandena och beviljat särskilda understöd för hvarje särskild skola, som inrättades, såväl folkskola som småskola, så utjemnades förhållandet betydligt, så att statsbidraget rättades efter församlingarnes egna uppoffringar och ansträngningar. Behofvet af detta anslag blef också med det samma icke så stort som tillföre. Dock har jag såsom folkskoleinspektör funnit, att de 20,000 kronorna äfvén sedermera gjort mycket godt derutinnan, att en mängd små församlingar hafva kunnat uppmuntras till diverse åtgärders vidtagande för folkskolans befrämjande med ett litet anslagsbelopp af 40 till 50 kronor, hvarutöfver understöden aldrig stigit inom det distrikt der jag varit inspektör. Genom tilldelande af ett dylikt understöd har man nemligen lyckats utverka, än att en småskola inrättats, än att en fortsättningsskola beslutats, ja till och med att man gripit sig an med en skolhusbyggnad m. m.; och det har varit ett mycket godt medel i folkskoleinspektörens hand att få genomdrifven en och annan nödvändig åtgärd, som utan detta bidrag icke skulle hafva kommit till stånd.

Derföre motsatte jag mig också i fjor så kraftigt jag förmådde den föreslagna nedsättningen från 20,000 till 10,000 kronor, men jag sade då också, att, om en nedsättning beslötes, det vore så godt att taga alltihop, emedan det återstående beloppet vore så ringa, att det blefve omöjligt för folkskoleinspektören, som i första handen hade att yttra sig öfver församlingarnes ansökningar, att rättvist fördela dem emellan de ringa belopp, som funnos att fördela. Sedan denna tid har jag fått bekräftelse härpå, emedan jag för icke länge sedan haft att yttra mig öfver en mängd ansökningar om bidrag från dessa

understödsmedel; och jag kan försäkra herrarne, att jag på senare tiden knappast haft något mera obehagligt göromål än att afgifva yttrande öfver dessa ansökningar. Förut hade jag att utdela 470 kronor, nu icke mer än 235. Enligt den Kongl. kungörelsen af 1875 eller 1876 kunde jag icke nedsätta beloppet till hälften mot hvad det var förut, utan måste hålla mig vid det högre beloppet, som de senare åren utdelats, och jag fick i stället utesluta hälften af församlingarne. Detta var det kinkigaste af alltsammans, och jag är icke ännu på det klara, huruvida jag lyckats att skipa fullkomlig rättvisa.

Om statsunderstöd för folkskolelärares afloning.
(Forts.)

Nu då man är så benägen att göra anmärkningar mot folkskoleinspektörerne, så är det obehagligt att blifva försatt i den belägenheten att, huru samvetsgrann man än må vara, nödgas från bidraget utesluta en och annan fattig församling, som kan hafva anspråk på understöd såväl som andra.

Sälunda anser jag, att, om anslaget icke skulle blifva större än 10,000 kronor, vi kunna lika väl undvara alltsammans.

Herr L. J. Larsson: Det lönar icke mycket mödan att uppträda till försvar för Kongl. Maj:ts framställning. Men jag vill ändå söka visa, att förhållanden finnas, som tala för bifall till densamma.

Jag har särskildt reda på två församlingar, deraf den ena har 2,000 invånare och den andra endast 600. Den förra församlingen har en folkskolelärare och två småskolelärare, men församlingen med 600 invånare har en folkskolelärare och en småskolelärare. Huru jemnar detta ut sig? Är detta konsekvent? Sker icke den lilla församlingen orätt? Skall ett skolhus uppbyggas, som vanligen kostar 6,000 kronor, så måste hvarje person vidkännas i den förra församlingen en utgift af 3 kronor, men i den senare församlingen 10 kronor. Detta kan jag icke finna vara annat än inkonsekvent. Jag vet mycket väl, att de små belopp, som utdelas i understöd, icke betyda så stort, men de göra ändå något. Och jag tror, att det icke är välbetänkt att borttaga anslaget, i synnerhet som det i första början varit afsedt till en uppmuntran för mindre samhällen att i fråga om folkskoleväsendets ordnande följa med så godt de kunna.

Jag vet icke, om det kan löna sig att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts framställning, men det kan icke skada, och jag vill derföre göra det.

Herr O. B. Olsson: Då den nuvarande folkskolestadgan föreskrifver, att det ifrågasatta anslaget skall lemnas såsom understöd till församlingar, som icke kunna aflöna sina folkskolelärare, så vill jag hoppas och tro, att det icke finnes några församlingar, som icke förmå att aflöna sina folkskolelärare. Det är visserligen sant, att det för små församlingar kan vara förenadt med stora uppoffringar att uppbygga skolhus och underhålla folkskolelärare. Men folkskolestadgan föreskrifver icke, att i hvarje församling skall finnas en folk-

Om statsunder-
stöd för folk-
skolelärares
aflöning.
(Forts.)

skola, utan ega flera församlingar förena sig om en sådan, då de äro medellösa. Det är, såsom jag nämnde, min fulla öfvertygelse, att behof af dylikt understöd icke någonstädes förefinnes, men om det skulle finnas, så kan församlingen dock alltid vidtaga den utvägen, jag nyss nämnde.

En föregående talare har omtalat huru små belopp, som utdelades. Detta skedde dock under en tid, då anslaget utgjorde 20,000 kronor. Nu är anslaget icke större än 10,000 kronor. Således skulle de belopp, som nu skulle kunna utdelas, icke blifva mera än hälften så stora mot förut, och följaktligen komma de att betyda högst litet för församlingarna.

Dessutom är jag öfvertygad, att dessa medel icke alltid utdelas så, att de komma de behöfvande församlingarna till godo. I närheten af den trakt, der jag bor, finnes en församling, der taxeringsvärdet uppgår till 1½ million kronor. Denna församling har under en lång följd af år åtnjutit understöd till aflöning af folkskolelärare. Jag tror, att det till stor del beror allenast på, huru en församlingslärare vet att hos vederbörande framställa behofvet, om Regeringen tilldelar församlingen något understöd eller icke. Jag vill dock icke i detta fall skjuta skulden på Regeringen, ty Regeringen måste naturligtvis rätta sig efter de uppgifter, som komma henne tillhanda, men dessa uppgifter äro icke alltid öfverensstämmande med verkliga förhållandet.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning måtte bifallas; och förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd samt företogs, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 30:de punkten af utlåtandet N:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit hvad Kongl. Maj:t i förevarande afseende föreslagit.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 145 ja mot 35 nej; hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Punkterna 31—34.

Blefvo äfven bifallna.

I *punkten 35* hade Utskottet föreslagit,

*Om anslag till
veterinär-
inrättningen i
Skara.*

att Riksdagen måtte, med bifall till derom af Kongl. Maj:t gjord framställning, för tillämpning af gällande utgiftsstat för veterinärinrättningen i Skara på extra stat för år 1880 anvisa ett anslag af 12,900 kronor.

Sedan denna hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Per Nilsson i Espö: Jag tycker att vid detta tillfälle skulle det hafva varit skäl att göra en besparing. När detta anslag vid 1876 års riksdag beviljades, skedde detta för att hjälpa veterinärinstitutet i Skara till att komma i hjälpligt skick och för den skull beviljades detta anslag allenast för ett år. Det synes mig därför icke vara af behovet påkalladt att bevilja detta anslag nästan på ordinarie stat, ty nämnda institut har nu kommit sig så i ordning, att anslaget borde borttagas. Jag tycker alltså att nu kunde tiden vara inne att sluta upp med beviljande af detta anslag, särdeles nu, när det är förhoppning, att snart få veterinärinstitutet i Stockholm i ordning; och därför anhåller jag att få yrka afslag å denna punkt i Utskottets betänkande.

Herr August Peterson: Lika med den föregående talaren finner jag det vara temligen underligt, att Riksdagen fortsätter att bevilja detta anslag till veterinärinstitutet i Skara, då man har ett fullständigt institut i Stocholm, hvilket institut eger utexaminera veterinärer, kompetente att söka sig platser såväl vid kavalleriregementena som såsom läns- och distriktveterinärer. Att fortsätta på detta sätt och sålunda hafva två veterinärläroverk, det ena i Stockholm det andra i Skara, anser jag vara både orimligt och löjligt. Det sistnämnda läroverket borde ha varit indraget för längesedan, då Riksdagen lemnat så stora anslag om året till veterinärinstitutet i Stockholm.

Om vi skola hafva läroverket i Skara qvar blott för att få behålla den välsignade Hernqvistska donationen, så tror jag att staten gör en årlig förlust derpå. Det vore därför bättre att återlemna till arfvingarne denna lilla donation, hvilken icke afkastar mera än högst 2,200 kronor om året, men som nödgar staten att för läroverkets upprätthållande utgifva ett extra anslag på 12,900 kronor utöfver det ordinarie anslag, som för samma ändamål finnes anvisadt. Om det är nödvändigt och nyttigt för orten att ett dylikt läroverk finnes i Skara, så hemställer jag, om detta icke kunde ordnas på annat sätt, såsom t. ex. det är inrättadt vid Alnarp, der det

Om anslag till
veterinär-
inrättningen i
Skara.
(Forts.)

finnes ett sjukstall och en hofbeslagsskola, hvilka inrättningar äro fullkomligt tillräckliga för ortens behof, och i sådant fall kunde ju donationsmedlen användas för en sådan mindre läroanstalt. Jag yrkar alltså afslag å Utskottets framställning i denna punkt.

Herr Jöns Rundbäck: Jag kunde just tro att detta skulle vara den liktorn som den förste ärade talaren på förmiddagen omtalade och som han önskade taga bort. Det är också helt naturligt, att han vill hafva bort veterinärinrättningen i Skara, ty det står ju ej i stil med de präktiga inrättningarne i utlandet som han omnämnde, och naturligtvis kan det ej vara passande att hafva en veterinärinrättning, som icke kostar staten mera än 12,900 kronor. Ett faktum är likväl att denna obetydliga inrättning på ett hedrande sätt fullgjort sitt åliggande. Jag vill visst ej dermed säga, att ju icke veterinärinstitutet i Stockholm gjort detsamma, men jag ber att få nämna att såväl den komité, som varit tillsatt för att taga reda på veterinärväsendet i landet, som statsrevisorerna, hvilka i anledning af det myckna skriket derom för ett par år sedan reste ned till Skara, gäfvoro denna inrättning de amplaste vitsord.

Jag är fullt och fast öfvertygad att, om man hade uppoffrat en 10,000 kronor till på veterinärinrättningen i Skara, skulle man hafva besparat sig den halfva eller nära hela million som veterinärinstitutet i Stockholm kostat. Detta hade varit en verklig besparing, synnerligast som enligt min tanke det varit fullt lika lämpligt att hafva ett veterinärinstitut i Skara som i Stockholm. Jag hoppas emellertid att Kammaren bifaller detta anslag, ty det är i sanning väl använda penningar och på samma gång vågar jag hemställa till Regeringen att veterinärinrättningen i Skara måtte tillåtas utexaminera sina elever, så att de blifva kompetente att erhålla djurläkarettjenster. Eleverne få lära hvad som behöfves åtminstone för att praktisera i landsorten, men att icke veterinärinrättningen i Skara eger rätt att sjelf utexaminera sina elever utöfvar ett hämmande inflytande på dess verksamhet. —

Jag hemställer till herrarnes eget bedömande, huru det skulle vara om de prester, som utexaminerats från Lunds universitet, icke skulle få tienstgöra annat än som kapellpredikanter och sockenadjunkter, eller om lärare och jurister från Lund aldrig skulle få blifva annat än extra ordinarie samt en medicine doktor från Lunds universitet icke skulle få praktisera annat än i aflägsna bygder, dit någon annan icke ville komma.

Man borde göra på samma sätt med universitetet i Lund och med skolor i allmänhet, att endast vissa af dem fick rättighet att examinera, så fick man väl se hvartill sådant skulle leda. Jag är öfvertygad om, att det då skulle blifva helt annat ljud i skällan. Detta är dock icke min, utan de herrars åsigt, som vilja taga bort veterinärinrättningen i Skara. För egen del hoppas jag att detta icke skall ske.

Jag är fullt förvissad om att, derest denna inrättning låg i Skåne, skulle man se saken på helt annat sätt. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Om anslag till veterinärinrättningen i Skåra.
(Forts.)

Herr Nils Petersson: Det är ett gammalt ordspråk, som säger, att man »silar mygg och sväljer kameler.» Så tror jag också att det är med detta anslag. Man talar så mycket om hvad veterinärinstitutet i Stockholm kostar, detta är en sanning, men jag vill ej nu upprifva någon diskussion vidare derom, men jag erinrar mig mycket väl, att, då frågan om, hvarest ett institut för hela landet borde läggas, var under öfverläggning, så uttalade jag den åsigt, att Skåra vore rätta platsen därför och denna mening vidhåller jag ännu. Jag yrkar därför bifall till Stats-Utskottets förslag och tror att veterinärinstitutet i Skåra gör i sin mån lika godt skäl för sig som det, som finnes i Stockholm.

Grefve Sparre: Jag befarar att den ärade talare, som här yrkat indragning af detta anslag, icke fullt känner till förhållandena. Hvar och en, som varit i tillfälle att besöka veterinärinrättningen i Skåra eller taga närmare kändedom om densamma eller åsigtarna derom inom orten, måste medgifva, att den till fullo tillfredsställer ortens behof af en sådan institution, att den verkat ytterst välgörande och att de kunskaper, som meddelats åt de veterinärer, som utgått från inrättningen, ansetts vara i alla afseenden tillfredsställande. För min egen del känner jag detta så mycket bättre, som Elfsborgs läns landsting under den sednare tiden med stora uppoffringar åt länet anskaffat veterinärer, af hvilka åtskilliga från Skåra; äfven andra läns landsting hafva vidtagit åtgärder för anskaffande af veterinärer. Här af inses att behofvet af veterinärer är i tilltagande, i samma mån som kreaturens antal och värde ökas; och vi behöfva således en veterinärinrättning förutom den som finnes i Stockholm. Dessutom, utan att vilja ifrågasätta sistnämnda inrättnings nytta eller nedsätta dess värde, är det dock obestriddigt att en veterinärinrättning i en ort såsom Stockholm, omgifven af vatten och med föga betydande kreatursstock i sitt grannskap, icke skall kunna lemna någon synnerligt stor praktik, för så vidt det icke är fråga om hästar, hundar och kattor, som här finnas i stort parti. Det är därför som en veterinärinrättning på landsbygden, sådan som den i Skåra, måste vara till stort gagn, emedan den kan lemna mera omfattande praktik, än den som kan komma i fråga här i Stockholm. Man begick ett misstag, derom är jag öfvertygad, då man förlade ett veterinärinstitut härstädes. Detta kan naturligtvis icke mera hjelpas, men detta misstag bör man väl dock icke söka godtgöra genom att döda en dylik institution, som är belägen på landsbygden. Jag tvekar icke att uttala detta och jag är fullt säker på, att mina kamrater från den ort, jag representerar, icke skola vederlägga mig, då jag påstår, att veterinärinrättningen i Skåra der

Om anslag till veterinär-inrättningen i Skara. (Forts.) omfattas med det största intresse. Skulle herrarne under sådana förhållanden hafva lust att mörda en institution, som tillkommit genom privata donationer och för en så betydlig del af landet, som Vestergötland, visat sig välgörande? Ty beröfvar man den alla medel utom dem, hvilka blifvit till densamma donerade, är det klart att den måste dö. Dessutom är det obestriddligt nyttigt att två sådana veterinärinrättningar, som de i Stockholm och Skara, finnas inom landet. Vetenskapen vinner derpå.

För öfrigt hafva vi ju så många gånger diskuterat om detta institut i Skara, och Kammaren har alltid visat så stor välvilja emot vestgötarne, att jag icke tviflar på att Kammaren denna gång bifaller Utskottets förslag, på hvilket jag hos Herr Talmannen vördsammt anhåller om proposition.

I detta anförande instämde Herrar *Gasslander, Svedberg, N. J. Boström, Sven Magnusson, Anders Svensson* i Bossgården, *Anders Svensson* i Edum, *Aug. Börjeson, Grenander, Carl Andersson* och *Norén*.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: På det att den ärade talarens på bohuslänsbänken yttrande icke må förblifva obesvaradt, ber jag få upplysa honom om, att skåningarne i allmänhet alls icke äro ogynnsamt stämde mot veterinärinstitutet i Skara. Och för min del får jag bekänna att jag, då det varit fråga om att bevilja anslag till detta institut, om ej alltid, åtminstone i de flesta fall röstat derför, hvaremot jag röstat emot de anslag, som begärts till veterinärinstitutet i Stockholm. Af hvad, som förekommit uti denna sak, har jag blifvit fullt öfvertygad, att man begick ett misstag, då man beviljade det stora anslaget till byggnaderna för sistnämnda institut, emedan detta måste hafva till nödvändig följd, att ökade kostnader för detsamma efterhand skulle komma att uppstå, kostnader så i ena som andra fallet i min tanke öfverflödiga till största delen. Då jag i egenskap af statsrevisor besökte veterinärinstituterna både i Stockholm och Skara, fick jag den öfvertygelsen — och jag tror att detsamma var förhållandet med mina kamrater inom revisionen — att veterinärinstitutet i Skara på den tiden egde ett stort företräde framför institutet i Stockholm i de flesta afseenden, och att staten, genom att bidraga med en jemförelsevis högst ringa summa till byggnader, för att bereda större utrymme, skulle kunnat fått institutet i Skara i fullt ut lika godt skick som institutet uti Stockholm nu befinner sig. Frågan härom är emellertid en gång afgjord, och det återstår nu endast att bevisa att institutet i Stockholm förmår göra den nytta, som är afsedd med detsamma och således uppfyller de stora förhoppningar man så rikligt uttalade om detta institut, då anslaget till byggnader beviljades. Innan denna fråga är afgjord, vill jag icke med min röst bidraga till att ifrågavarande anslag till institutet i Skara indrages. Det är möjligt, och jag kan

icke finna andra motiv för indragning af anslaget till Skara, än att man genom denna indragning hufvudsakligen vill undanrödja en farlig medtäflare, och således på detta sätt komma från skyldigheten att bevisa, hvilket af dessa institut som bäst motsvarar det med dem afsedda ändamål. Men detta är något som jag icke vill vara med om.

Om anslag till veterinärinrättningen i Skara.
(Forts.)

För min del är jag öfvertygad, att detta institut i Skara, om det får lefva, skall visa sig kunna väl arbeta vid sidan af institutet i Stockholm; och likaså tror jag, att den åsigt, som anser att man i Skara skulle utan någon synnerlig uppoffring kunna få ett fullständigt veterinärinstitut, icke skall komma på skam. Dessutom böra vi komma ihåg, att den praktik, som kan komma i fråga för eleverne vid Stockholmsinstitutet, är väsendtligen olika mot den som förekommer på landsbygden. På förmiddagen, då det var fråga om anslaget till veterinärinrättningen i Stockholm, yttrades af en talare, att detta anslag hufvudsakligen vore till nytta för landets jordbrukare. För min del vågar jag dock betvifla detta; ty den praktik som här utöfvas afser till allra största delen djur inom Stockholms stad, men endast till ringa del djur på landsbygden, och det är ju naturligt, att sjukdomarne hos djuren i en stor stad skola vara af helt annan art än på landsbygden. Här är det i de flesta fall sjukdomar hos hästar som förekomma, hvilka genom öfveranstängning vanligen uppkomma deraf, att de dagligen måste för sitt arbete användas på de af tuktrad sten belagda gatorna, som mer än vanligt anstränga deras krafter, hvilket ju naturligtvis icke är förhållandet på landsbygden, der sjukdomarne hos husdjuren äro af helt annan art. Jag tror derföre det vara ganska nyttigt, att det äfven finnes ett institut i en landsortsstad, der icke allenast för en välbehöflig praktik för eleverne tillräckligt med husdjur af alla slag äro att tillgå för institutet, utan jemväl att djuren äro från landet, så att praktiken hos dessa djurs sjukdomar jemväl må kunna grundligare studeras, än som fallet blir vid institutet i hufvudstaden. Och då vi nu icke hafva något annat institut, som kan motsvara detta ändamål än det i Skara, så torde det icke vara skäl att helt och hållet stryka anslaget till detta, åtminstone innan det visat sig, huruvida institutet i Stockholm väl fyller sitt ändamål.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herrar *Johan Jönsson, O. B. Olsson* och *Åke Andersson* förnade sig med Herr *Sven Nilsson*.

Härmed var öfverläggningen slutad. Propositioner gäfvos i öfverensstämmelse med de yrkanden, som blifvit framställda; hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 36.

Mom. a.

Bifölls.

Om anslag till undersökning af fäderneslandets fornlemningar.

I mom. b hade Utskottet hemställt,

att Riksdagen måtte, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, på extra stat för år 1880 anvisa 3,200 kronor till undersökning och beskrifning af fäderneslandets fornlemningar m. m.

Efter föredragning af nämnda hemställan, mot hvilken Herr Liss Olof Larsson, enligt anteckning å utlåtandet, inom Utskottet anmält reservation, anförde reservanten.

Herr Liss Olof Larsson: Som af betänkanDET synes, har jag reserverat mig mot det nu föredragna momentet af punkten 36, och detta har jag gjort derföre, att jag anser, att det anslag, hvarom här är fråga, är af beskaffenhet att utan någon skada kunna indragas i tider sådana som dem vi nu lefva i, då man måste göra alla besparingar, som möjligen kunna göras. Detta anslag är visserligen till beloppet ganska obetydligt, det är icke mera än 3,200 kronor, men fastän det är uppfördt på extra stat, börjar det nästan antaga karakteren af ett ständigt anslag. För min del tycker jag verkligen, att detta anslag redan utgått så länge, att man kunde ha rätt att vänta, att dessa beskrifningar något så när snart skulle vara färdiga. Men äfven om så icke vore förhållandet, så torde väl anslaget för ett år kunna indragas, ty här finnas väl icke för ändamålet tillsatte några särskilde tjänstemän, som kunna hafva anspråk på att för beständigt uppbära lön. Jag tror derföre, att detta anslag utan olägenhet skulle kunna indragas och lika så det anslag, hvarom är fråga i nästföljande moment. Det är verkligen ganska egenomligt att se, huru ifrågavarande inrättning städe af Riksdagen omhuldats och gång efter annan fått sina anslag påökade. Och det är inga småsummor, som denna anstalt har till sin disposition. Utom aflöningsstaten, som uppgår till 15,200 kronor, har akademien till sitt förfogande för särskilda ändamål följande belopp:

För samlingarne i statens historiska museum och myntkabinettet	6,000 kr.
för biblioteket.....	1,500 »
till tryckningskostnader.....	3,000 »
till rese- och transportkostnader m. m.	1,300 »
samt till underhåll och fortsättning af inredningen i historiska museum och myntkabinettet	300 »

Summa kronor 12,100

hvilket tillsammans med aflöningsstaten utgör 27,300 kronor, som akademien har i anslag på ordinarie stat. Det är sålunda, som sagdt, icke så små summor, som denna anstalt har till sitt förfogande. Härtill komma ytterligare de 4,000 kronor, som nyss be-

viljats till vetenskapligt bildade biträden. Nog hade jag föreställt mig, att äfven de ordinarie tjänstemännen vid denna akademi äro vetenskapligt bildade, men man skulle nästan kunna komma på en annan tanke, då man ser, att akademien har behof af biträden, som äro vetenskapligt bildade. Detta anslag är nu emellertid redan beviljadt, och jag har icke heller satt mig emot det, när deri ingår äfven aflöning till vaktbetjening, fastän ordinarie staten jemväl upptager lön till vaktmästare. Jag upprepar, att, då akademien redan förut har så pass stora anslag till sitt förfogande, och då den på ordinarie stat har tre tjänstemän, borde man hafva rätt att vänta, att de ifrågavarande beskrifningarne skulle kunna fullbordas utan att särskildt anslag för detta ändamål erfordrades, ty något bör man väl kunna fordra, att äfven de ordinarie tjänstemännen skulle kunna utträta. Om man jemför storleken af de samlingar, som vårdas i Nationalmuseum, och de som finnas i det historiska museet, skall man finna de förra ojemförligt större och äfven dyrbarare, men der finnes ej mer än tre tjänstemän, deraf den främste egnar ganska liten tid åt museet, hvadan det endast är två, som utföra det egentliga arbetet. Då det således blott är två tjänstemän, som arbeta i Nationalmuseum, och hvilka hafva under sin vård det mesta och väsentligaste af det, som finnes inom nationalmuseibyggnaden, enär historiska riksmuseum har blott en enda våning upplåten åt sig, så tror jag, att det under en lång tid mycket väl skall kunna reda sig med det anslag man lemnat historiska museet, äfven om Riksdagen icke fortfarande skulle gifva extra anslag för det ändamål hvarom här är fråga. Jag tager mig således friheten yrka afslag å mom. b i denna punkt.

Om anslag till undersökning af fäderneslandets fornlemningar.

(Forts.)'

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Malmström: Med anledning af hvad den ärade reservanten nyss anfört, ber jag att få återkalla i Herrarnes minnen de öden, detta anslag genomgått, och det ändamål, för hvilket det ursprungligen blifvit begärtd. Anslaget har från början uppkommit i följd af en begäran af Riksdagen år 1857, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för upprättande och spridande af förteckningar öfver fornminnesmärkena i landsorterna. Denna begäran gaf anledning till en Kongl. proposition till den följande Riksdagen, som åter hade till följd, att Riksdagen beviljade ett anslag för en antiqvitets-intendent af 2,000 kronor såsom arfvode, hvarjemte 1,000 kronor anvisades till bekostande af hans resor. Vid den derpå följande riksdagen höjdes reseanslaget till 1,500 kronor, under det att arfvodet förblef oförändradt; hvarjemte ytterligare 2,000 kronor beviljades såsom understöd åt personer, som af Vitterhets-akademien finge uppdrag att i vissa orter upprätta förteckningar och beskrifningar på de fasta fornlemningarne. Förutom omförmälda 5,500 kronor har, såsom jag vill minnas, alltsedan år 1858 ett särskildt anslag af 1,500 kronor anvisats för runstenars afritande och beskrifning, hvilket anslag alltid uppbars af

Om anslag till undersökning af fäderneslandets fornlemningar.
(Forts.)

den numera afidne Richard Dybeck. Det var således anslag af tillsammans 7,000 kronor, som från 1864 och till och med 1870 utgingo. Vid 1870 års riksdag sammanslogos alla dessa särskilda anslag och reducerades till 5,000 kronor, hvilken förändring hade till följd först att antiqvitetsintendenten afgick, vidare att det anslag, som Dybeck åtnjutit, också indrogs. I stället anslagos 1,800 kronor att fördelas mellan Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademiens tvenne amanuenser, hvilka också sinsemellan skulle dela de skyldigheter, som förut ålegat intendenten, eller att under resor i landsorten dels uppsöka fornlemningar och dels tillse att författningarne om deras vård iakttogos. Såsom reseanslag erhöles dessa amanuenser 1,200 kronor och de återstående 2,000 kronorna utgingo såsom stipendier åt särskilda personer, hvilka hvar och en i sin ort skulle uppteckna fornlemningarne. När sedermera amanuenserne år 1876ingo förhöjda löner, indrogs de 1,800 kronor, som af detta anslag hittills till dem utgått, och hvad som nu återstår är 1,200 kronor för amanuenserne resor och 2,000 för tillfälliga stipendiater.

Hvad nu beträffar de 1,200 kronorna, som äro anslagna för amanuenserne resor, så ber jag få upplysa, att göromålen vid museet icke gerna medgifva amanuenserne att hvardera resa mera än 6 veckor om året och att deras resor då upptagas i väsentlig mån af besigtningar, då t. ex en församling vill rifva en kyrka eller en jordegare planera en ättechög eller annat dylikt, och då detta enligt gällande författningar icke kan ske utan att Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien yttrar sig deröfver, måste amanuenserne resa till stället för att göra de erforderliga undersökningarne. Derjemte upptages den för resorna anslagna tid med att kontrollera de beskrifningar, som af stipendiaterne gifvits. Endast i inskränkt mån räcker tiden till för amanuenserne att sjelfve företaga någon fullständig undersökning af fornminnena på en ort. Denna ortbeskrifning måste hufvudsakligen ske genom stipendiaterne, hvilka stundom få sitt uppdrag omedelbart af Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien, stundom utses af de särskilda orternas fornminnesföreningar.

På detta sätt hafva redan fornlemningarne inom en ganska stor del af fäderneslandet blifvit undersökta och beskrifna; men ännu har icke detta arbete hunnit öfvergå hela riket, och några år torde väl ännu dertill erfordras. Skulle nu arbetet afbrytas, kan det vara osäkert, huru snart det åter kommer att upptagas. Det är icke så oväsentligt, att för närvarande finnes en ingalunda fåtalig stam af goda och väl inöfvade fornforskare, som med bidrag af dessa stipendier inom de särskilda orterna begynt och med stor framgång fortsatt beskrifningen af fornminnena. Jag vågar derföre tro, att det skulle vara särdeles olägligt, om genom afslag å Utskottets gjorda hemställan denna på så god väg varande och så långt hunna uppteckning af vårt lands fornminnen skulle afbrytas för en obestämd framtid.

Vidare yttrades ej. Sedan propositioner gifvits såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på Herr Liss Olof Larssons yrkande, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Mom. c.

Bifölls.

Punkterna 37—39.

Blefvo jemväl bifallna.

Punkten 40.

Mom. a.

Bifölls.

Uti *mom. b* hade Utskottet, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag derom, att Riksdagen måtte för inköp af jord till en blifvande hospitalsanläggning i mellersta Sverige till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett belopp af högst 85,000 kronor äfvensom medgifva, att nämnda köpeskillning finge utgå af de medel, som komme att inflyta vid försäljning, jemlikt Kongl. brefvet den 29 Maj 1874, af mindre kronolägenheter, gjort den hemställan,

Om inköp af jord till hospitalsanläggning i mellersta Sverige.

att omförmälda nådiga framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Rörande detta moment, vid hvilket Herrar *Liss Olof Larsson* och *Sven Nilsson* i Efveröd inom Utskottet reserverat sig, yttrade

Herr Liss Olof Larsson: Jag har begärt ordet icke för att framställa något annat yrkande än på bifall till Utskottets förslag, utan för att fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som äfven finnes omförmäldt uti den vid betänkandet fogade reservationen. Utskottet har hemställt om afslag å Kongl. Maj:ts proposition i fråga om beredande af medel för inköp af plats för en hospitalsanläggning i mellersta Sverige. Jag har också med min röst bidragit till denna Utskottets hemställan; men jag tror att motivera för densamma bort blifva något annorlunda. Det heter på sidan 43 i Utskottets betänkande:

»Då den slutliga pröfningen af platsen för den blifvande hospitalsanläggningen i mellersta Sverige alltså icke ännu blifvit verkställd, och hinder icke lærer möta för Kongl. Maj:t att, äfven om medel för ändamålet icke blifvit af Riksdagen anvisade, ingå aftal om inköp af lämplig lägenhet,» o. s. v.

Om inköp af
jord till hospi-
talsanläggning
i mellersta
Sverige.
(Forts.)

Jag hade för min del önskat att detta stycke erhållit följande lydelse:

»Då den slutliga pröfningen af platsen för den blifvande hospitalsanläggningen i mellersta Sverige icke ännu blifvit verkställd, och hinder icke lärer möta för Kongl. Maj:t att, derest icke någon statens egendom befinnes för ändamålet lämplig, äfven om medel för ändamålet icke blifvit af Riksdagen anvisade, ingå aftal om inköp af lämplig lägenhet, under» — — — — — .
Meningen härmed var att de, som skulle utse lämplig plats för hospitalsbyggnad, tillika skulle undersöka, huruvida icke någon kronan tillhörig egendom kunde för ändamålet användas, på det att kronan måtte undgå att inköpa jord af enskild person. Det lärer väl icke lida tvifvel, att kronan äfven i de trakter, hvarom det nu är fråga, eger åtskilliga egendomar. Då Riksdagen redan beslutat om försäljning af en mängd boställen och då en mängd andra boställen återstå, om hvilka sådant beslut ännu icke fattats, torde det vara allra naturligt, att man i första rummet tillser, huruvida icke lämplig plats för hospitalsbyggnadens uppförande är att tillgå inom någon kronans egendom och att man icke onödigtvis för kronans räkning inköper jord, samtidigt med det att kronan sjelf försäljer en mängd egendomar. Det var detta, som jag ville hafva framhållet i motiveringen. Då nu detta icke lyckades mig, återstod för mig intet annat, än att i Kammaren påpeka förhållandet till den kraft och verkan det kan hafva. Och jag hoppas att, när frågan om platsen för hospitalsbyggnaden kommer till afgörande, Regeringen tillser, huruvida icke någon kronans egendom kan för ändamålet användas. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Malmström: Jag vill endast upplysa derom, att det visserligen icke undgått regeringens uppmärksamhet, att, om ett sådant tillfälle, som den siste talaren påpekade, erbjöde sig, borde det företrädesvis begagnas; att derföre också upplysningar i sådant afseende blifvit infordrade från Landshöfdinge-embetena i de orter, som skulle komma att omfattas af detta hospitalsdistrikt; att undersökningar verkställets för utrönande af, huruvida något kronans hemman vore för ändamålet lämpligt; och att, först sedan det visat sig, att något sådant hemman icke finnes, underhandlingar öppnats om inköp af enskild egendom.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag skall anhålla att få för-ena mig med herr Liss Olof Larsson. Det förefaller mig besynnerligt, att i hela mellersta Sverige icke skulle finnas någon enda statens egendom, som är lämplig för det nu afsedda ändamålet. Det beror väl hufvudsakligen på de uppfattningar, som gjort sig gällande vid undersökningarne härom. Nu lärer det verkligt vara förhållandet, att man sökt erhålla en plats, som låge nära intill en viss

stad och man har uteslutande ansett denna plats vara lämplig. Men äfven om denna plats skulle vara lämplig, lär det väl ej vara så särdeles svårt att med god vilja kunna få lämplig plats för hospitalet på något annat ställe, då man har hela mellersta Sverige att välja på, och om man blott vill göra sig besväret att på andra orter söka efter någon statens egendom för ändamålet, lär den nog finnas, i annat fall torde ett utbyte af egendom emellan staten och en enskild, här lika som i andra fall, kunna vara lämpligt, helst då staten skall afhända sig en del af sina boställen ändå.

Om inköp af jord till hospitalsanläggning i mellersta Sverige.

(Forts.)

Jag har velat uttala denna mening till protokollet, i den förhoppning att något afseende derå må fästas vid en blifvande ny undersökning.

Häruti förenade sig Herr *Åke Andersson*.

Herr Harald Ericsson: Till bestyrkande af hvad representanten från Dalarne nyss yttrade, vill jag nämna, att bland de ställen, som varit i fråga satta till inköp för en hospitalsbyggnads uppförande i mellersta Sverige, äfven förekommit ett hemman, beläget i närheten af Örebro och benämndt Rymninge. Detta hemman ligger i en tätt befolkad trakt, der riklig tillförsel från flera håll kan vara att påräkna. Dessutom tror jag, att Örebro landsting icke skulle undandraga sig att lemna bidrag till anläggande af ett hospital derstädes, derest platsen befunnes för ändamålet lämplig. Och då det således der endast blefve fråga om kostnaden för sjelfva byggnaderna, så skulle denna kostnad icke komma att uppgå till det nu beräknade beloppet af 85,000 kronor.

Jag ber att få med min röst understödja Stats-Utskottets förslag.

Herr *Halldin* instämde med Herr Ericsson.

Herr Statsrådet Malmström: Ja, Rymninge har verkligen varit föremål för undersökning; men just derföre att detsamma befunnits icke vara för ändamålet lämpligt, har man nödgats se sig om på annat håll och dervid stannat vid det resultat, att fråga uppstått om att inköpa en egendom i Wermland.

Herr Folke Andersson: Då äfven inom Askers härad så väl som på andra ställen i trakten kring Örebro finnas för ifrågavarande ändamål lämpliga kronohemman, så anser jag att man borde i första hand dertill använda ett dylikt, hvilket skulle hafva till följd, att den nu beräknade kostnaden af 85,000 kronor helt och hållet kunde undvikas. I öfrigt instämmer jag med en föregående talare Herr H. Ericsson.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kamraren Utskottets hemställan.

Punkterna 41—49.

Biföllos.

Punkten 50.

Angående
gymnastik-
byggnad för
allmänna läro-
verket i Skara.

Sedan Domkapitlet i *Skara* i underdånighet anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen afläta nådig proposition antingen derom, att till uppförande af en *ny gymnastikbyggnad* för allmänna läroverket i nämnda stad måtte beviljas ett statsanslag af 40,000 kronor, eller ock, derest sådant ej kunde bifallas, derom, att den återstående delen af det statslån å 40,000 kronor, som vid 1865—1866 årens riksdag beviljades för läroverksbyggnaden i Skara, måtte få afskrifvas, i hvilket fall byggnadsfondens tillgångar kunde, med Kongl. Maj:ts tillstånd, användas till bestridande af ränta och amortering af ett lån, tillräckligt att med någon hjälp af stiftets byggnadskassa bestrida utgifterna för det nya gymnastikhusets uppförande, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att medgifva, det den återstående delen af berörda statslån, utgörande omkring 38,000 kronor, finge afskrifvas, på det att Skara allmänna läroverks byggnadsfonds tillgångar skulle kunna användas till uppförande af den ifrågasatta gymnastikbyggnaden, hvilken ock kunde, i händelse af behof, kostnadsfritt begagnas för gymnastiköfningar af eleverne vid det i staden inrättade seminarium för folkskolelärarinnor.

Utskottet hade, beträffande berörda nådiga framställning, tillstyrkt,

att densamma icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr Grenander anförde: Stats-Utskottet har här hemställt, att bifall icke måtte lemnas till Kongl. Maj:ts förslag derom, att återstående delen af ett statslån, utgörande omkring 38,000 kronor, skulle få afskrifvas, på det att Skara allmänna läroverksbyggnadsfonds tillgångar skulle kunna användas till uppförande af en gymnastikbyggnad, hvilken ock kunde, i händelse af behof, kostnadsfritt begagnas för gymnastiköfningar af eleverne vid det i staden inrättade seminarium för folkskolelärarinnor. För denna afstyrkande hemställan har Stats-Utskottet likväl endast afgifvit det skäl, att »derest en åtgärd, sådan som den nu i fråga satta, vidtoges, skulle deraf otvifvelaktigt föranledas, att från flera andra håll komme att framställas likartade anspråk, hvilka då svårligen skulle kunna tillbakavisas». Beträffande denna farhåga, så tilltror jag mig, med den känedom, jag har om förhållandet med gymnastikbyggnaden i Skara, kunna försäkra, att något härmed fullt likartadt fall icke lär förefinnas. Jag vågar nemligen, på samma gång, som jag beklagar Skara läroverk, i detta afseende med bestämdhet hoppas, att icke vid något

annat stiftstads-läroverk skall finnas en gymnastikbyggnad, så vanlöttad, som den ifrågavarande och just denna omständighet hade, enligt min åsigt, bort utgöra ett oafvisligt skäl för bifall till, i stället för afslag å Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Beträffande Utskottets yttrande att det icke kunnat finna giltiga skäl blifvit till stöd för det nu väckta förslaget anförda, protesterar jag mot detta, visserligen beqväma och lättvindiga, men, enligt mitt förmenande, origtiga sätt att afvisa en Kongl. proposition. Jag hoppas, att man med skäl må kunna hysa förtroende till Kongl. Maj:tt att icke, utan efter en föregående noggrann pröfning i hvarje särskildt fall, för Riksdagen framlägges något förslag för förverkligande af de önskningsmål, hvarom göras underdåniga framställningar. Jag för min del vill alltså inlägga en gensaga mot den uppfattningen, som inom Utskottet synes hafva gjort sig gällande, att Regeringen i denna sak för Riksdagen framlagt ett förslag, som icke vore grundadt på en föregående noggrann undersökning af verkliga förhållandena. Mig synes det att Stats-Utskottet icke handlat rätt, då det på sådant sätt behandlat en Kongl. proposition. Det borde väl åtminstone hafva tillkommit Utskottet att angifva, i hvilket afseende Utskottet icke kunnat finna de till stöd för förslaget anförda skälen giltiga. Men då så icke skett, nödgas jag, oaktadt denna sena timme, besvära Kammarern med åhörandet af de skäl, som Utskottet för sin del icke ansett giltiga nog, men som af Kongl. Maj:tt ansetts tillräckligt talande, för att derpå grunda sitt förslag i ämnet. — Domkapitlet i Skara, som i underdånig skrifvelse den 11 September 1878 förnyat sin allt ifrån år 1873 flera gånger upprepade framställning angående det för hvarje år allt mera oafvisliga behovet af nu ifrågavarande gymnastikbyggnad, har därför bjudit följande skäl: att det gamla gymnastikhuset vore till utrymme så otillräckligt, att det aldrig kunde komma att motsvara sitt ändamål; att denna brist på utrymme gjorde det omöjligt att i gymnastiksalen anbringa en tidsenlig gymnastikapparelj; att huset länge varit i hög grad bristfälligt och, då det icke ansetts förtjena någon grundligare iståndsättning, numera så försämrats, att till och med stadens byggnadsnämnd funnit sig föranlåten att å detsamma ådöma åtskilliga yttre reparationer; att i följd af dess förfallna skick det vore omöjligt att derstädes åstadkomma en någorlunda tillfredsställande värmegrad, hvadan det varit nödvändigt att vid inträffande svårt väder inställa gymnastiköfningarna, samt att i byggnaden på intet sätt vore sörjdt för ventilation; att lokalens otillräcklighet och bristfällighet, hvilka äfven blifvit anmärkta af den utaf Gymnastiska centralinstitutet utsedde inspektör öfver gymnastikinrättningarna samt af Riksdagens revisorer, nu blifvit så känbara, att, om ej en ny byggnad uppfördes, man skulle nödgas inom en icke aflägsen framtid helt och hållet inställa gymnastiköfningarna.

Till en sådan ny byggnad hade af Öfverintendentsembetet uppgjorts ritning och kostnadsförslag, det senare slutande å en summa

Angående
gymnastik-
byggnad för
allmänna läro-
verket i Skara.

(Forts.)

af 40,000 kronor. Men för anskaffande af detta belopp hade Domkapitlet icke funnit annan utväg än att anlita statens mellankomst. Stiftets byggnadskassa, som vid 1877 års slut egde en behållning af 20,950 kronor, skulle antagligen ej kunna bära de omkostnader den hade att bestrida, om någon del deraf skulle användas för uppförande af gymnastikbyggnaden, i synnerhet som med visshet kunde förutses, att nästan årligen skulle å läroverkshuset behövas reparationer, som komme att medtaga ej obetydliga belopp. Läroverkets byggnadsfond åter, hvilken vid nyssnämnda tidpunkt utgjorde 4,174 kronor 66 öre, hade att bestrida ränta och amortering å det för läroverkshusets uppförande erhållna statslån af 40,000 kronor, hvilken ränta och amortering uppginge till 2,000 kronor årligen, eller ungefär lika mycket som fondens hela årliga inkomst. På grund häraf hade Domkapitlet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition antingen derom, att för ifrågavarande ändamål måtte beviljas ett statsanslag af 40,000 kronor eller ock, derest sådant ej kunde bifallas, derom att läroverkets skuld till Riksgäldskontoret, omkring 38,000 kronor, måtte få afskrifvas, i hvilket fall byggnadsfondens tillgångar kunde, med Eders Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd, användas till bestridande af ränta och amortering af ett lån, tillräckligt att med någon hjälp af stiftets byggnadskassa bestrida utgifterna för det nya gymnastikhusets uppförande.

Af hvad här blifvit anfördt rörande beskaffenheten af den nuvarande gymnastiklokalen vid allmänna läroverket i Skara har Chefen för Ecklesiastik-departementet funnit framgå, att densamma är för sitt ändamål alldeles otjenlig och att derigenom de för skolungdomens fysiska utbildning och välbefinnande så viktiga och nödvändiga gymnastiköfningarna i hög grad försvåras och snart omöjliggöras. Och då de kassor, hvilkas medel i första rummet borde anlitas till afhjelpande af denna brist, icke dertill lemna tillgång, ansett staten böra träda emellan; och att det under nuvarande förhållanden lämpligaste sättet härför, hvarigenom en större utgift på en gång undviks, skulle vara att efterskänka den skuld, hvari läroverket häftar till statsverket och hvilken eljest skall efter hand inbetalas.

Härpå grundar sig den Kongl. Maj:ts proposition, hvilken Stats-Utskottet i nu föredragna betänkande föreslagit icke må vinna Riksdagens bifall.

Jag hemställer deremot, att, då medel icke på annat sätt för närvarande kunna erhållas, Riksdagen må bevilja hvad Kongl. Maj:t för ändamålets vinnande föreslagit, ty i hög grad behjertansvärdt måtte väl vara att söka förebygga det icke skolungdomen vid läroverket i en af rikets stiftstäder kanske snart nog må finnas i saknad af någon användbar lokal, der de för skolungdomen viktiga och nödvändiga gymnastiköfningarne kunna försiggå. Jag ber Kammarren tillgifva mig, att jag på det varmaste och bevekligaste anhåller om behjertande af de ömmande omständigheterna uti ifrågavarande afseende för lärjungarne vid Skara läroverk och att jag, under för-

hoppning härom, yrkar afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Angående
gymnastik-
byggnad för
allmänna läro-
verket i Skara.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på Herr Grenanders yrkande; och som den förra propositionen blef med öfvervägande ja besvarad, hade Kammaren således bifallit Utskottets hemställan.

Punkterna 51 och 52.

Biföllos.

De vid utlåtandet fogade *tabeller* lades till handlingarne.

§ 2.

Till afgörande förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 15, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Herr Hedin, som begärde ordet för att afgifva förslag i fråga om sättet för detta ärendes föredragning, blef för sådant ändamål uppropad och yttrade: Herr Talman! Jag tillåter mig hemställa om ändring i föredragningsordningen på det sätt, att Kammaren behagade först afgöra punkten N:o 2, i hvilken Utskottet hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts förslag om ändring i nionde punkten uti de vid 1876 års riksdag godkända och i Kongl. kungörelsen den 24 November 1876 utfärdade grunder för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar, samt derefter afgöra punkten N:o 1. Jag skall anhålla att i korthet få angifva skälen för denna ändring i föredragningsordningen.

Det torde helt visst vara meningen enligt Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet accepterade förslag, att den pensionsrätt, som enligt första punkten skulle beviljas tjenstemännen vid amiralitetskrigsmanskassan, skall komma att rätta sig, icke efter de grunder oförändrade, som äro fastställda genom nyssnämnda Kongl. kungörelse den 24 November 1876 och Kongl. brefvet den 22 Juni 1877, utan att dervid skall iakttagas den ändring i nionde punkten af nämnda kungörelse, som föreslås i andra punkten af föreliggande betänkande. Det synes mig då något oegentligt och själfmotsägande att först besluta om tillämpning af vissa uppgifna grunder vid pensioneringen af amiralitetskrigsmanskassans tjenstemän, och omedelbart derefter skrida till en ändring af dessa samma, för pensioneringen af flottans befäl och underbefäl redan gällande grunder. Riktigare synes mig vara att först fatta beslut i sistnämnda fråga och derefter besluta om första punkten, med iakttagande i denna af en mindre redaktions-

förändring, så att i beslutet inryckes, att vid den der omförmälda pensionering skall iakttagas hvad genom beslutet i andra punkten förut blifvit bestämdt.

Härmed förklarades öfverläggningen angående föredragningsordningen slutad. Herr Talmannen gaf först poposition på bifall till Herr Hedins förslag samt derefter, då nämnda proposition med mycket blandade ja och nej besvarades, jemväl på afslag å samma förslag, och fann Herr Talmannen den sednare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs.

Den, som vill, att föredragning af de i Stats-Utskottets utlåtande N:o 15 intagna särskilda punkter skall ske i den ordning dessa i utlåtandet förekomma, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren bifallit det i fråga om föredragningsättet för samma utlåtande af Herr Hedin framställda yrkande.

Omröstningen företogs och visade 86 ja mot 56 nej, hvadan beslut fattats i öfverensstämmelse med japropositionen, och skedde alltså först föredragning af

*Om förbättrad
pensionering
för amiralitets-
krigsmanskas-
sans personal.*

Punkten 1.

Deruti Utskottet, med förordande af hufvudsakligt bifall till af Kongl. Maj:t framlagdt förslag i fråga om förbättrad pensionering för amiralitetskrigsmanskassans personal, gjort följande hemställan:

»att — under förbehåll det den för amiralitetskrigsmanskassans löntagare nu gällande stat hvarken hvad angår de pensionsberättigades antal eller beloppet af de till dem nu utgående löner må tillökas eller förhöjas, med mindre Riksdagen medgifver en sådan förändring — löntagare å amiralitetskrigsmanskassans stat må ega vid afskedstagandet erhålla pension och fyllnadspension i enlighet med de genom Kongl. kungörelsen den 24 November 1876 och Kongl. brefvet den 22 Juni 1877 för pensionering af Kongl. flottans civilstat fastställda grunder, och att följaktligen de för denna pensionering erforderliga medel, till den del de icke komma att utgå från amiralitetskrigsmanskassan, må bestridas af det för pensioneringen af flottans befäl och underbefäl med vederlikar på nionde hufvud-

titeln anvisade anslag; dock med vilkor att den förhöjda pensions- *Om förbättrad*
afgift, som dessa grunder bestämma, skall erläggas från och med *pensionering*
den 1 Januari 1878 eller, om lönen hvarpå pensionsrätten grundas *för amiralitets-*
senare tillträds, från och med månaden näst efter den, sådant till- *krigsmanskas-*
träde egt rum.» *sans personal.*

(Forts.)

Herr Ola Andersson i Burlöf, hvilken jemte Herr *Nils Petersson* inom Utskottet anmält reservation vid förevarande punkt, erhöll på begäran ordet och yttrade: Det är icke därför, att jag anser den pensionering, hvarom nu är fråga, vara i och för sig oberättigad, utan därför att jag tror, att, innan Riksdagen för sin del bestämmer denna pensionering, hvarigenom den äfven godkänner en löneroglering, som, utan Riksdagens hörande, blifvit af Kongl. Maj:t vidtagen, som jag anser Riksdagen åtminstone böra göra ett litet försök att på något sätt minska statsverkets utgifter i och för förvaltningen af pensionsväsendet. Vi hafva nu icke mindre än tre särskilda embetsverk, hvilka hafva till uppgift att ombesörja pensioneringen af statens embets- och tjenstemän. Vi hafva en särskild förvaltning af civilstatens pensionskassa, en af arméns och en amiralitets krigsmanskassa, hvartill dessutom kommer folkskolelärnarnes pensionskassa. Jag kan icke finna annat än att detta arbete, genom att anordna en gemensam förvaltning, borde kunna göras på något billigare sätt, än det som här är ifrågasatt — att skaffa fasta löner åt ett litet embetsverk, hos hvilket för arbetets handhavande skall anställas en kamererare, en kassör, en revisor, en kammarskrifvare och en vaktmästare. Dertill kommer en särskild föredragande, en sekreterare och en ombudsman, som skola åtnjuta arfvoden, vidare lokaler, som skola underhållas, och slutligen pensionering för nämnde tjenstemän. Jag tror att, om man ville försöka sammanslå alla dessa embetsverk, som nu ombesörja de olika delarne af statens pensionsväsen, en besparing stode att vinna, hvarföre jag, innan lönerna för detta embetsverk, den sista länken i denna kedja, af Riksdagen fastställas, ansett mig böra göra ett försök att åstadkomma en sådan besparing. Jag är icke nu beredd att framlägga något bestämdt förslag till en sådan sammanslagning, och icke kunna heller de nu varande tjenstemännen tvärt afskedas, utan bör denna sammanslagning *efter hand* försiggå; men på nu anförda skäl anser jag Riksdagen icke böra fastställa den ifrågasatta pensioneringen, följaktligen ej heller fastbinda sjelfva lönerogleringen och yrkar således afslag å såväl Kongl. Maj:ts som Stats-Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Sjöförsvars-departementet. Herr Statsrådet Friherre von Otter: Utan att vilja ingå i något bedömande, huruvida det vore möjligt att, på sätt Herr Ola Andersson antydt, till ett och samma embetsverk sammanföra de angelägenheter, hvilka afse pensioneringen af statens olika embets- och tjenstemän, vill jag dock med anledning af det yrkande, han framställt, fästa upp-

Om förbättrad pensionering för amiralitetskrigsmanskassans personal.

(Forts.)

märksamheten derpå att, om något sådant än skulle kunna ske framdeles, så lär väl bifall till Utskottets hemställan nu icke på något sätt kunna verka fördyrande för statsverket. Ty skulle en sammanföring af pensioneringen af statens olika embets- och tjänstemän till samma embetsverk beslutas, lär det vara alldeles klart, att desse tjänstemän, som tillhöra amiralitetskrigsmanskassan, måste uppföras på indragningsstat; och den lön, de der skulle uppbära, blefve ju större än den pension, som åt dem föreslagits. Någon besparing genom att uppskjuta bifall till det nu föreliggande förslaget kan jag sålunda för min del icke finna kunna vinnas.

Herr Gasslander: Med anledning af det förslag som den ärade representanten på skånebanken framställt angående möjligheten att till ett enda embetsverk sammanföra pensioneringen från de särskilda embetsverk, der den nu bestrides, vill jag till en början nämna, att utom de olika embetsverk, som af honom nämndes hafva med pensioneringen att skaffa, en ganska betydande pensionering omhänderthafves af Statskontoret, nemligen pensioneringen af alla embets- och tjänstemän, som öfverflyttats på allmänna indragningsstaten. Det har sedan lång tid tillbaka inom Riksdagen yrkats, att förändring skulle verkställas i afseende på rikets gamla embetsverk och de gamla förhållanden, som der varit rådande; men jag undrar om Riksdagen numera prisar detta verk så särdeles mycket eller om Riksdagen i det hela taget funnit att några så särdeles stora besparingar vunnits genom denna beprisdade omorganisation. Man säger att kostnaderna för pensioneringen af det nu ifrågavarande embetsverkets tjänstemän skulle vara så stora; men jag hemställer, om någon, som gjort sig fullt reda för hvad detta embetsverk kostar staten med hänsyn till de göromål, som der handhafvas, verkligen kan påstå något sådant. Enligt Kongl. Maj:ts proposition utgör sammanlagda aflöningen för tjänstemännen vid amiralitetskrigsmanskassan 11,700 kronor. Dessutom finnas der trenne särskilda tjänstemän, nemligen en föredragande ledamot, en ombudsman och en sekreterare, hvilka i arfvoden tillsammans åtnjuta omkring 1,900 kronor. Ålderstilläggen för kassans tjänstemän på stat kunna beräknas till 1,500 kronor, extra utgifter för förvaltningen till 900 kronor. Utgifterna för embetsverket uppgå således tillsammans till 16,000 kronor årligen. Men för denna summa, 16,000 kronor, verkställa kassans tjänstemän en förvaltning, som afser att värda kassans egna kapital, uppgående till något öfver 2,000,000 kronor och dessutom det årliga statsanslaget för pensioneringen, hvilket uppgår till 219,000 kronor. Läger man nu tillsammans afkastningen af dessa kapital och årliga statsanslaget för pensioneringen, så får man en årlig inkomstsomma af 320,000 kronor, som af amiralitetskrigsmanskassan värdas. Ser man nu efter i hvad proportion kostnaden för förvaltningen ställer sig till nämnda inkomstsomma, så kommer man till det resultat, som Herrarne dessutom kunna inhemta af det komitébetänkande, som

för några år sedan afgafs rörande flottans pensioneringsväsende, att nemligen denna kostnad ej uppgår till fullt en tjugonedel af inkomsterna, det vill säga knappt till så mycket som enligt lag tillkommer förmyndare såsom arfvode för förvaltningen af omyndiges medel. Jag undrar, om man kan begära att få denna förvaltning för billigare pris.

Men denna sak har icke mycket med den förevarande frågan att skaffa. Amiralitetskrigsmanskassans historia och uppkomst visar, att denna kassa är en enskild inrättning, som bildats genom sammanskott af flottans embets- och tjänstemän och äfven till en del af flottans gemenskap. Då denna enskilda inrättning befordrade till en del ett statens ändamål, har staten äfven lemnat henne understöd och anslag under tidernas lopp. Först på senare tider har beslut fattats af Kongl. Maj:t och Riksdagen, hvarigenom amiralitetsstaternas gamla rätt att sjelfva åtaga sig att bidraga till och med Kongl. Maj:ts samtycke fatta beslut i afseende på förändringar i pensioneringen blifvit ändrad, så till vida att nya grunder för pensioneringen blifvit genomförda emot amiralitetsstaternas önskan. Det är visserligen sant, att särskilde delegare i kassan afgifvit sitt godkännande af dessa pensioneringsgrunder, emedan detta fordrades såsom ett vilkor för att de skulle komma i åtnjutande af nya löneförmåner; *men* denna pensionsreglering, som Riksdagen och Kongl. Maj:t godkänt, har icke sträckt sig till alla delegare, som äro berättigade till pension ur kassan. Den har hittills omfattat endast befäl och underbefäl vid de militära corpserna samt visse af deras vederlikar; men den har icke sträckt sig till amiralitetskrigsmanskassans tjänstemän och några flera delegare derjemte. Nu är det gifvet, att om Riksdagen icke bifaller det förslag till pensionering, som Kongl. Maj:t framlagt, följdén blifver den, att dessa delegare i kassan blifva så till vida lidande i sin rätt, att en inrättning, hvori de ega del, användes för ett statens ändamål utan att de dervid komma i åtnjutande af samma eller likartade förmåner som öfrige delegare. Såsom Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet redan anmärkt, kan en förändring i den rigtning, som Herr Ola Andersson angifvit, icke gerna leda till någon besparing. Ty om dessa tjänstemäns befattningar icke vidare för kassans räkning tagas i anspråk äro de i alla fall, enär de hafva fullmakter på sina tjänster, otvifvelaktigt berättigade att fortfarande och intill dess de sjelfmant afgå uppbära sina fulla löner. Men äfven om denna förändring skulle inträffa, står det likväl höga vederbörande fritt att använda dessa tjänstemän i det nya embetsverk, som skulle blifva behöfligt, såvida man anser, att saken behöfver skötas af ett embetsverk. Det heter nemligen i grunderna för deras aflöning, att en hvar är underkastad den tillökning eller förändring i tjänstegöromål, som framdeles kan blifva föreskrifven. Att uppskjuta denna fråga vore naturligtvis icke af någon särdeles betydelse, om icke händelsen vore den, att det just för närvarande finnes ett par tjänstemän, som länge troget och väl tjenat i denna

Om förbättrad pensionering för amiralitetskrigsmanskassans personal.
(Forts.)

*Om förbättrad
pensionering
för amiralitets-
krigsmanskas-
sans personal.*

(Forts.)

inrättning och hvilka nu hunnit den ålder, att de kunna anses berättigade att draga sig tillbaka och njuta hvila under sin återstående tid. Herrarne finna af Kongl. Maj:ts proposition, att kamreren i verket tjenat staten i icke mindre än 48 år. Det kan då icke vara obilligt begärdt af honom, att han under sin återstående lifstid får åtnjuta den pension, som Riksdagen och Kongl. Maj:t beviljat tjenstemän inom samma grad i andra embetsverk.

Jag skall derföre vördsamt anhålla om proposition på bifall till Stats-Ütskottets förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Amiralitetskrigsmanskassan var från början afsedd hufvudsakligen för gemenskapens pensionering. Men detta ändamål har under tidernas lopp blifvit förryckt, så att efter hand staten får bekosta gemenskapens pensionering, hvaremot officerare och deras vederlikar erhöilo pension från kassan under vilkor af vissa inbetalningar till densamma. Då nu vid 1876 års riksdag nya grunder för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar antogos, så borde man på samma gång hafva förklaradt, att delegarne i denna kassa, hvilka så ifrigt förfäktat sin eganderätt till densamma, skulle sjelfve ombesörja medlens förvaltning. Ty de medel, som staten anslagit till pensioner för flottans befäl, utgå efter helt andra grunder. Således vill jag gå längre än talaren på skånebänken. Jag anser, att icke blott nu ifrågavarande pensionering utan jemväl tjenstemännens aflöning borde bestridas ur denna kassa. Mot den ärade talaren på blekingebänken som anmärkte, att Statskontoret bestrider all pensionering, som utgår på indragningsstaten, vill jag erinra, att kassans historik utvisar, att den är en helt och hållet enskild inrättning och att den derföre bör sjelf anordna om sina tjenstemäns pensionering. Delar icke Kammaren denna åsigt, bör saken åtminstone uppskjutas, på det att vi icke måtte utsätta oss för ett misstag. Jag vill visa Herr Ola Andersson huru lätt det kan gå att begå misstag. Herr Berg väckte en motion vid 1876 års riksdag om häradshöfdingarnes pensionering. När dessa tjenstemäns löner vid 1874 års riksdag reglerades, skedde det i denna Kammare under uttryckligt förbehåll, att deras pensionsrätt icke skulle höjas eller ändras. Då nu Herr Bergs motion förekom till behandling inom denna Kammare, förmenade Herr Ola Andersson, att det vore en alldeles nödvändig sak, att häradshöfdingarne fingo sina pensionsförhållanden ordnade, medan vi andre å vår sida önskade, att Kongl. Maj:t först måtte taga frågan om hand, så att man finge en utredning deraf och finge veta, huru med den saken hängde samman. Med nöd fingo vi uppskof med frågan. Slutligen framlades af Kongl. Maj:t ett förslag, hvarefter häradshöfdingarne fingo sin pension bestämd till 5,000 kronor. Detta bestreds visserligen af en talare på dalabänken, som ansåg beloppet vara för högt tilltaget — och deri hade han måhända icke så orätt; men emellertid afgjordes saken på det sätt, att häradshöfdingarne blefvo berättigade till pen-

sion vid 65 års ålder samt förpligtade att afgå från embetet vid 70 år. Men oaktadt sålunda nämnda stora corps af embetsmän blifvit afsöndrad från civilstatens pensionsinrättning och fått sina pensionsförhållanden särskildt ordnade, kvarstår ännu i dag statens hela förra bidrag till civilstatens pensionsinrättning oförminskadt. Fastän Stats-Utskottet enligt grundlagen har sig ålagdt att tillse, hvar besparingar må kunna göras, har det likväl härvidlag ännu intet åtgjort, ehuru väl här kunnat vara ett tillfälle dertill. Jag anser det nemligen ingalunda för en ofelbarhetsdogm, att det endast skulle vara på fjerde och femte hufvudtitlarne, som besparingar kunna vidtagas; utan man torde kunna göra det äfven å den nu föreliggande. Då Stats-Utskottet så ej gjort, och då jag ingalunda anser nu ifrågasvarande tjänstemän vara statens tjänstemän, utan i likhet med Herr Gasslander finner amiralitetskrigsmanskassan vara en alldeles enskild inrättning, torde denna inrättning bäst den gitter sjelf få sörja för sina tjänstemäns såväl aflöning som pensionering.

Jag yrkar afslag å Utskottets nu förevarande hemställan.

Herr Gasslander: Med anledning af hvad den siste ärade tälaren yttrade om att amiralitetskrigsmanskassan borde sjelf pensionera sina tjänstemän, vill jag blott nämna, att det säkerligen icke är något, som kassan hellre skulle vilja göra än detta, ty dess tjänstemän hafva tjenat troget och väl och gjort sig särdeles förtjenta af pension. Men händelsen är den, att till följd af de bestämmelser som numera gälla för pensioneringen af flottans stater, kan kassan icke göra detta utan Kongl. Maj:ts och Riksdagens medgifvande. Med afseende å det kreditiv, som är kassan anslaget till pensionernas upprätthållande utöfver kassans egna tillgångar, är nemligen det vilkor föreskrifvet, att kassans egna tillgångar skola i främsta rummet användas till pensioneringen, och först sedan det visat sig att dessa icke förslå får kreditivet användas. Det är således klart, att om amiralitetskrigsmanskassan sjelf finge bestå sina tjänstemän med pensioner, på sätt här är föreslaget, så blefve följden den, att kreditivet medtoges med precis det belopp, som behöfde användas till nämnda pensioner. Någon förändring *i sak* komme således ej att härigenom uppstå. Det torde för den skull vara allra lämpligast att, på sätt Kongl. Maj:t nu föreslagit, alldeles samma grundsatser och bestämmelser komma att gälla för nu ifrågasvarande i denna kassa pensionsberättigade delegare, som för alla öfriga. En hvar, som velat sätta sig in i saken, torde nog vidgå att, då denna genom frivilliga sammanskott bildade inrättning af Riksdag och Regering användes till genomförande af ett för statens ändamål gagneligt pensions-system, det skulle vara särdeles obilligt, om icke äfven de delegare i kassan, som hittills varit tillbakasatte, finge sig tillerkänd enahanda rätt, som de öfrige.

Ett bifall till föreliggande hemställan föranleder icke heller någon tillökning i stats-budgeten. Det lilla belopp, som under första

Om förbättrad pensionering för amiralitetskrigsmanskassans personal.

(Forts.)

Om förbättrad pensionering för amiralitetskrigsmanskasans personal. tiden kan behöfva för ändamålet användas, betäckes nemligen af det redan beviljade kreditivet. I det hela taget torde hvar och en äfven lätt kunna inse, att saken icke är af någon särdeles stor betydighet, då det ju endast gäller en pensionering af in summa fyra tjenstemän.

(Forts.)

Jag fortfar att yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Hedin: Herr Talman! Äfven jag kommer att anhålla om afslag å den föredragna punkten, men af andra skäl, än dem som anförts af den förste ärade talaren och den tredje i ordningen.

Jag måste erinra om hvad som passerade vid 1877 års riksdag. Kongl. Maj:t hade då begärt, att Riksdagen skulle fastställa pensionsreglering för, bland andra, lotsstyrelsen, befäl och underbefäl vid lotsverket, amiralitetskrigsmanskassan och varfspolisen. Riksdagen afslog denna framställning på grund deraf, att Riksdagen icke ansåg sig kunna fastställa pensioner, stående i förhållande till lönestater, som Riksdagen icke pröfvat eller varit i tillfälle att pröfva. Riksdagens åsigt, att lönestater borde till dess pröfning framläggas, uttrycktes väl blott i motiveringen till den skrifvelse, som i ämnet afläts till Kongl. Maj:t, och jag ber i förbigående få erinra den ärade vice Ordföranden i Stats-Utskottet, att jag då tillät mig att till honom privatim uttala den meningen, att det hade varit bättre att, i stället för att blott uttala förenämnda åsigt i motiven, göra en formlig framställning till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga stater för dessa verk och inrättningar. Emellertid var Riksdagens mening tydligt nog uttalad, och man har derföre allt ifrån 1877 års riksdag haft skäl att vänta, att Kongl. Maj:t skulle framlägga lönestater för de ifrågavarande verken.

Nu redogöres i den Kongl. propositionen till denna Riksdag för de skäl, hvarföre några åtgärder i detta hänseende icke ännu kunnat följa, hvad beträffar lotsstyrelsen samt befäl och underbefäl vid lotsverket äfvensom varfspolisen, hvaremot Kongl. Maj:t nu utbrutit ur denna grupp frågan om pensioneringen för amiralitetskrigsmanskassans tjenstemän.

Jag ber att något närmare få skärskåda förenämnda skäl sådana som de i den Kongl. propositionen framstälts; de förekomma mig rätt märkliga.

Rörande pensioneringen af varfspolisen heter det i statsrådsprotokollet, att denna fråga icke synes kunna vinna önskvärd lösning, innan vidare utredning vunnits beträffande sättet för bevakningens ordnande vid Stockholms station. Jag får säga, att det förefaller mig högst märkvärdigt, om den till en mer eller mindre aflägsen framtid hänskjutna frågan om ordnandet af denna bevakning skall utgöra hinder för regleringen af löne- och pensionsstaterna för en varfspolis, som redan finnes färdigbildad. Mig förefaller det tvärtom att, om man fått en sådan corps lönestat reglerad, det borde falla temligen af sig sjelf huru för en annan lika beskaffad corps regleringen borde

ske. Det heter också, att med afgörandet af pensionsfrågan för varfspolisen utan men syntes kunna anstå, emedan antagligen medlemmarne af denna så nyligen bildade corps ännu icke på länge uppfyllt de villkor i afseende å ålder och tjenstetid, som skulle erfordras för erhållande af pension. Ja, gäller detta skäl 1879. så gälde det ännu mera 1877 — men då frågas: hvarföre framlade Kongl. Maj:t år 1877 till Riksdagens pröfning frågan om pensionsreglering för varfspolisen?

Om förbättrad pensionering för amiralitetskrigsmanskassans personal.
(Forts.)

Går jag sedan till frågan hvarföre Kongl. Maj:t nu icke funnit lämpligt att framlägga förslag om pensionering för lotsstyrelsen jemte befäl och underbefäl vid lotsverket, så befinnes det, att Kongl. Maj:t nu hyser den åsigten, att frågan om organisationen af hela detta verk först bör vara afgjord — en tanke som jag finner vara särdeles sund och riktig — men då förefaller det mig besynnerligt, att Kongl. Maj:t icke handlade i enlighet med samma åsigt 1877. Man får nemligen icke af ordalagen i statsrådsprotokollet låta förleda sig att tro, att organisationsfrågan uppkom först *efter* det 1877 års Riksdag aflät sin förutnämnda skrifvelse. Denna fråga går tillbaka till år 1874. Men nu anföres såsom skäl dertill, att pensionsfrågan icke kan framläggas för Riksdagen, den omständigheten, att lotsstyrelsen numera afgifvit förslag dels till instruktion för styrelsen. dels till förordning angående lots- och fyrinrättningen, dels och till reglemente för personalen vid lots- och fyrstaterna samt räddningsanstalterna för skeppsbrutne, saunt att vid sådant förhållande »frågan om pensionering af embets- och tjenstemän samt betjente vid lotsstyrelsen samt befäl och underbefäl vid lotsverket icke böra särskiljas från berörda förslag, utan komma under bedömande i sammanhang med pröfningen af den fullständiga organisation af i fråga varande styrelsegren, som förslagen innefatta.» När emellertid denna organisationsfråga var väckt långt innan Kongl. Maj:t år 1877 föreslog Riksdagen att bevilja pensioner för dessa verk och stater så hafva vi i de nu för uppskof anförda skälen det tydligaste erkännande deraf, att 1877 års Kongl. proposition i denna del var, lindrigast sagdt, förhastad.

Kongl. Maj:t har nu, som sagdt, ur denna mera vidtomfattande fråga utbrutit en liten del, nemligen frågan om amiralitetskrigsmanskassan, den fråga vi nu hafva att behandla, och denna anser jag böra för säkerhets skull för det närvarande afslås. Riksdagen menade, förmodar jag, fullkomligt allvarligt då den år 1877 skref, att den icke ville fastställa några pensionsstater utan att förut hafva varit i tillfälle att pröfva lönestaterna. Nu föreligger här en lönestat, men icke framlagd, såvidt jag förstår, till Riksdagens pröfning, utan blott till påseende. Detta kommer helt naturligt deraf, att Riksdagen näppeligen kan göra anspråk på att i ordets fulla mening ingå i pröfning af lönestaten för amiralitetskrigsmanskassans embets- och tjenstemän, efter som denna kassa är en enskild kassa, och dessutom de föreslagna lönebeloppen i och för sig ej kunna föranleda

Om förbättrad pensionering för amiralitetskrigsmanskassans personal.

(Forts.)

några betänkligheter. Följden af ett godkännande af Stats-Utskottets hemställan i denna punkt blir emellertid, att Riksdagen gifvit ett första exempel på fastställande af en pensionsstat, ehuru den lönestat, hvarpå pensionstaten grundar sig, icke framlagts till pröfning, utan blott till påseende. När sedan fråga kommer om pensionering af lotsstyrelsens befäl och underbefäl, står detta prejudikat kvar, och då komma vi att få höra detta faktum åberopas såsom stöd för påståendet, att Riksdagen bör, i konsekvens med hvad Riksdagen förut gjort, fastställa den begärda pensionsstaten, utan att ingå i pröfning eller företaga någon rubbning i en lönestat, som Kongl. Maj:t länge sedan fastställt och som blott upplysningsvis och till påseende framlagts. Dertill vill jag för min del icke hafva medverkat; och derföre yrkar jag för närvarande afslag å Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Friherre von Otter: Den siste ärade talaren har erinrat Kammaren derom, att vid den pensionsreglering, som egde rum vid 1877 års riksdag, pensioneringen af personalen vid lotsstyrelsen, befäl och underbefäl vid lotsverket, amiralitetskrigsmanskassan och varfspolisen utbröts af det skälet, att Riksdagen ansåg hinder icke böra möta att underställa de lönestater, hvarpå pensioneringen för dessa stater borde grunda sig, Riksdagens pröfning. Den ärade talaren framhöll vidare, att de skäl, som i det innevarande Riksdag föreliggande statsrådsprotokollet anförts till stöd derför, att förslag till pensioneringen af lotsstyrelsen samt befäl och underbefäl vid lotsverket äfvensom för varfspolisen ännu icke för Riksdagen framlagts, icke syntes honom tillfredsställande, och han frågade hvarför det varit så angeläget att få en pensionering för dessa stater fastställd redan 1877, då ännu kunnat dermed anstå. Skälet torde vara det, att, då man 1877 ansåg det tillräckligt att för Riksdagen angifva de lönebelopp, hvarpå pensioneringen skulle grundas, utan att på samma gång angifva antalet embets- och tjänstemän, förhållandet måste blifva helt annorlunda, då Riksdagen begärt att få för sig framlagda de stater, hvarpå pensioneringen borde grundas. 1877 års förslag visade endast de löner, efter hvilka pensionerna skulle utgå, men der upptogs icke antalet embets- och tjänstemän. Skulle nu, efter det yttrande, som då afläts från Riksdagen, ett förslag framläggas, så synes det mig vara uppenbart, att detta förslag äfven måste upptaga antalet embets- och tjänstemän på de olika staterna, och detta har af skäl, som i statsrådsprotokollet anföras, icke kunnat ske. Hvad varfspolisen beträffar, så hade det naturligtvis icke funnits något hinder för att förslag till pensionering af varfspolisen i Karlskrona nu framlagts, enär den är bestämd, och någon förändring i personalens antal icke visat sig erfordras. Men då man vill att staten skall omfatta varfspolisen i sin helhet, så förefaller det mig vara önskvärdt, att icke frågan företages förr än man slutligen hunnit afgöra huruledes bevakningen

vid flottans station i Stockholm skall ordnas; och på sätt Kongl. Maj:ts proposition angifver, hafva derom tid efter annan pågått underhandlingar mellan statsmyndigheterna och vederbörande stationsmyndighet.

Hvad speciellt beträffar löntagarne vid amiralitetskrigsmanskassan, så ber jag först och främst få erinra Kammaren derom, att de i alla tider varit likställda med flottans öfriga så kallade civila embets- och tjänstemän, att enligt 1859—60 års riksdagsbeslut och Kongl. Maj:ts med anledning deraf den 20 November 1860 utfärdade cirkulär, dessa embets- och tjänstemän redan af Riksdagen tillerkänts fyllnadspension af statsmedel och att det sålunda icke är något nytt, som här är i fråga, utan att det endast är fråga om att, på samma sätt som Riksdagen förut medgifvit dessa embets- och tjänstemäns pensionsrätt i likhet med öfriga civila embets- och tjänstemän vid flottan, så äfven måste blifva förhållandet nu.

Slutligen och med anledning af en värd talares på bohuslänsbänken yttrande att det skulle så mycket inverka på anslaget, om nu ifrågavarande embets- och tjänstemän skulle blifva delaktiga af den förbättrade pensionering, som för flottans befäl och underbefäl m. fl. redan beviljats, ber jag endast få upplysa derom, att af det förslagsanslag af 100,000 kronor, som för pensionering af flottans befäl och underbefäl är anvisadt, utgick under 1878 endast 45,597 kronor 90 öre, sålunda icke fullt hälften af hvad som varit beräknadt och som är anvisadt. Men af dessa 45,597 kronor 90 öre utgöra 40,343 kronor 72 öre fyllnadspensioner, hvilka äro statens egen utgift. Det belopp, som af dessa medel kom amiralitetskrigsmanskassan till hjälp för pensioneringen, utgjorde således allenast 5,254 kronor 18 öre. Det understöd, som amiralitetskrigsmanskassan af staten fått för sin egen pensionering, belöper sig alltså till en mycket liten siffra; och anledning torde vara att hoppas, det denna siffra icke kommer att i framtiden väsentligt ökas.

Herr Ola Andersson i Burlöf: De skäl jag anført för mitt yrkande, nemligen dels möjligheten af att en förenkling i förvaltningen af vårt pensionsväsen med deraf följande besparingar borde kunna vinnas och dels nödvändigheten af besparingar på vårt temligen tunga och dryga förvaltningsmaskineri, dessa skäl kvarstå, så vidt jag af diskussionen kunnat finna, ovederlagda.

Chefen för Sjöförsvarsdepartementet har visserligen sagt, att hvad jag antyde framdeles skulle kunna ske, utan hinder af bifall till Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition. Det är dock tydligt, att om Riksdagen nu fastbinder denna pensionsstat som nu är föreslagen och dermed äfven den lönestat, som ligger till grund för pensioneringen, så har man för en lång tid hindrat en omreglering i detta fall. Jag har derföre trott, att Riksdagen icke borde bifalla nu föreliggande förslag.

Ett sådant beslut skulle enligt talarens på karlskronabänken

*Om förbättrad
pensionering
för amiralitets-
krigsmanskas-
sans personal.*

(Forts.)

Om förbättrad pensionering för amiralitetskrigsmanskassans personal. förmenande innebära en orättvisa åtminstone emot tvenne af amiralitetskrigsmanskassans tjänstemän, hvilka snart skulle vara berättigade till pension från amiralitetskrigsmanskassan. Men om så är, veta vi väl att de nog ändå hitta vägen till Riksdagen för att utfå

(Forts.) den pension, hvartill de kunna vara berättigade, utan att förhindras derifrån af ett afslag å denna Kongl. Maj:ts proposition. Deruti ligger således icke något hinder för bifall till mitt förslag.

Jag yrkar fortfarande afslag såväl å Stats-Utskottets förslag som å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ivar Månsson: Inom Stats-Utskottet har man ansett sig kunna tillstyrka denna Kongl. Maj:ts framställning hufvudsakligen på den grund att Kongl. Maj:t redan år 1877 gjorde framställning till Riksdagen om denna sak jemte pensioneringen af en del andra tjänstemän vid flottan, ehuru Riksdagen då icke ansåg sig böra bifalla framställningen, emedan någon lönestat för amiralitetskrigsmanskassans tjänstemän då icke förelåg och emedan Riksdagen då icke kunde eller trodde sig kunna ega rätt att yttra sig öfver denna lönestat. Hufvudsakligast och endast af denna anledning afslög Riksdagen då Kongl. Maj:ts framställning i frågan. Nu deremot föreligger en sådan lönestat; och dessutom har Riksdagen nu i detta Stats-Utskottets betänkande förbehållit sig rätt att framdeles yttra sig om de förändringar, som i denna lönestat kunna komma att föreslås. Vid sådant förhållande har Stats-Utskottet ansett sig böra föreslå dessa tjänstemäns vid amiralitetskrigsmanskassan likställighet i afseende å pensioneringen med flottans öfriga tjänstemän.

De skäl herr Ola Andersson anført för afslag å Stats-Utskottets framställning kunna nog vara rigtiga; men för min del kan jag verkligen icke finna annat än att de förändringar han föreslagit kunna vidtagas framdeles, äfven om detta förslag nu vinner Riksdagens bifall. För öfrigt skall jag visst icke anse det ligga någon fara uti om Riksdagen nu afslår Kongl. Maj:ts framställning, men på nu anförda skäl har Stats-Utskottet ansett sig böra till densamma tillstyrka bifall.

Herr Gasslander: Jag ber Kammarerna om ursäkt derföre att jag för tredje gången begärt ordet i samma fråga; men jag ansåg mig nödsakad dertill med anledning af Herr Ola Anderssons yttrande, att om frågan skulle gälla någon särskild tjänsteman, hvilken vore i den ålder att han vore berättigad till pension, så skulle denne person, i händelse denna framställning blefve afslagen, nog genom särskild ansökning hitta vägen till Riksdagen.

Nu är emellertid händelsen, att det härvid gäller en särskild tjänsteman. Af bilagan N:o 4 b till Kongl. Maj:ts Proposition N:o 1, om statsverkets tillstånd och behof, sidan 5, framgår, att kamreren vid amiralitetskrigsmanskassan har till Kongl. Maj:t inkommit med underdånig ansökning om att vinna den pensionsrätt som för

hans vederlikar vid flottan är bestämd. Han har såsom skäl härför åberopat, att han är född år 1811 och således nu uppnått 67 års ålder, att han antogs år 1830 till kontorsskrifvare vid flottans station i Karlskrona och sedermera derstädes avancerat i graderna, till dess han år 1850 erhöll fullmakt å kamreraretjensten, samt att han sålunda tillryggalagt en tjenstetid af 48 år. Han anför slutligen, att han »med aftagande kroppskrafter och af den stundande ålderdomen mer och mer omtöcknade själsförmögenheter med oro och bekymmer motsåge den tid, då han skulle nödgas draga sig tillbaka från sin tjenstebefattning och öfvergå på pensionsstat, emedan enligt gällande bestämmelser honom skulle tillkomma pension och fyllnads-pension endast efter stadgandena i nådiga cirkuläret den 20 November 1860 med tillsammans 2,000 kronor, eller lika med kammar-skrifvare vid flottan, då hans vederlikar derstädes vore, jemlikt nådiga brevet den 22 Juni 1877, i berörda hänseende tillförsäkrade 4,000 kronor». Hans framställning i denna måtto har dock icke föranlett något särskildt förslag från Kongl. Maj:ts sida, efter som Kongl. Maj:ts förslag omfattar alla tjänstemän vid pensionsanstalten.

Om förbättrad pensionering för amiralitetskrigsmanskans personal.

(Forts.)

Det var denna omständighet jag ansåg mig böra upplysa Kam-maren om i anledning af Herr Ola Anderssons yttrande, särdeles som för detta förhållande icke finnes redogjordt i Stats-Utskottets betänkande.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag behöfver väl icke fästa den ärade Kammarens uppmärksamhet på att här nu icke föreligger fråga om någon *personlig* pensionering, utan om fastställande af pensionsstat för ett litet embetsverk. Detta är skillnaden.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets hem-ställan som ock på afslag derå; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering be-gärdes och företogs, enligt en nu uppsatt och af Kam-maren god-känd så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af utlåtandet N:o 15,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, har Kam-maren afslagit Utskottets omförmälda hemställan.

Vid röstsedlarnes sammanräkning befunnos 77 ledamöter hafva röstat ja mot 88, som röstat nej; varande alltså Utskottets hemställen afslagen.

Om ändring i grunderna för pensioneringen af flottans befäl med vederlikar.

Punkten 2.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att nionde punkten uti de vid 1876 års riksdag godkända och i Kongl. kungörelsen den 24 November 1876 utfärdade grunder för *pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar* måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Den, som åtnjuter lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som för pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar äro anvisade, är icke berättigad till fyllnadspension.»

Ifrågavarande punkt lydde för närvarande sålunda:

»Den, som åtnjuter aflöning eller pension af andra allmänna medel eller innehar beställning å rikets stat, är icke berättigad till fyllnadspension.»

Beträffande nämnda nådiga framställning hade Utskottet hemställt,

att Riksdagen måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende behogat föreslå.

Herr Nils Petersson, som inom Utskottet reserverat sig mot berörda hemställen, anförde: Jag kan icke gilla det förslag, som här är framställt af Kongl. Maj:ts regering och af Utskottet förordadt. Det förefaller mig något egendomligt, att man skall behöfva göra sådana förändringar i pensioneringsgrunderna, som dem hvilka här äro föreslagna, då man så nyligen fastställt dessa grunder. Jag protesterade vid 1876 års riksdag mot dessa grunder, emedan jag ansåg personerna i fråga kunna vara användbara och således icke behöfva utom lön äfven fyllnadspension. Att jag hade rätt i min åsigt, visar sig äfven tydligen af de förslag, som tid efter annan framkommit från Regeringen om att få dessa grunder förändrade. Nu afses endast att få orden, »den som åtnjuter aflöning» utbytt mot »den som åtnjuter lön på rikets stat». Med ordalagen kan nu vara sak samma; men meningen är i alla fall, att de icke blott skola behålla sin pension, utan äfven kunna förtjena något mera. Jag har ingenting emot, att de förtjena så mycket de kunna, men då staten betalar dem full lön under den tid de sköta sitt tillfälliga uppdrag och de dessutom särskildt aflönas för detta, må de gerna kunna vidkännas ett afdrag i fyllnadspensionen.

Ett ytterligare skäl till afslag af föreliggande förslag är att förslaget i föregående punkt innehåller: »att löntagare å amiralitetskrigsmankassans stat må ega vid afskedstagandet erhålla pension och fyllnadspension i enlighet med de genom Kongl. kungörelsen den 24 November 1876 och Kongl. brefvet den 22 Juni 1877 för pensionering af Kongl. flottans civilstat fastställda grunder.»

Om ändring i grunderna för pensioneringen af flottans befäl med vederlikar.

(Forts.)

Nu kommer man strax efteråt och vill hafva detta upphäfdt. Om nemligen Stats-Utskottets förslag i första punkten blir af Riksdagen bifallet, så skulle ett bifall till förslaget i denna punkt innebära ett upphäfvande af det förra beslutet, hvilket väl vore mindre riktigt. Ehuru nästföregående punkt icke blef af Kammaren bifallen, är det dock möjligt att den blir det i en gemensam votering; och i sådant fall skulle det ju vara högst oegentligt om äfven nu förevarande punkt blefve antagen. För min del anser jag att de år 1876 antagna bestämmelser om pensioneringen af flottans befäl och underbefäl fortfarande böra gälla; och på den grund yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

Herr Lindmark: Jag skall be att få yttra endast ett par ord till den föregående talarens besvarande. Jag vet väl att han förra Riksdagen, då det var fråga om en likartad redaktionsförändring beträffande pensioneringen af arméns officerare, talade deremot. Emellertid biföll Riksdagen då Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet i dess betänkande N:o 32 biträdda framställning, enligt hvilken arfvodes åtnjutande ej skulle utgöra hinder för bibehållande af fyllnadspension utaf de för arméns pensionering anvisade medel. Samma sak är nu här föreslagen i fråga om pensioneringen af flottans befäl. Då förslaget sålunda icke afser något annat än att sätta detta befäl uti likställighet med arméns officerare, kan jag icke finna något skäl, hvarför man icke skulle kunna biträda Utskottets förslag, till hvilket jag för min del yrkar bifall.

I detta yttrande instämde Grefve *Björnstjerna* och Friherre *Stackelberg*.

Vidare yttrades ej. Efter upptagande af de meningar, som förekommit, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å samma hemställan; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, hvadan en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 2:dra punkten af utlåtandet N:o 15, röstar

Ja;

Andra Kammarens Prot. 1879. N:o 39.

*Om ändring i
grunderna för
pensioneringen
af flottans be-
fäl med veder-
likar.*

(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, visade 93 ja mot 46 nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

Som tiden långt framskridit, uppsköts den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande utlåtande till nästa sammanträde.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.